

A
MAGYAR
KODÁLY TÁRSASÁG
HÍREI

SZERKESZTI:
MÁRKUSNÉ NATTER-NÁD KLÁRA

XXXIV. évfolyam – 2012/3
szeptember

TARTALOM

Kodály Zoltán UTAM A ZENÉHEZ: Lutz Besch – Bónis Ferenc	
– <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	4
Kodály marosszéki dallamai – <i>Pávai István</i>	6
Egy kultúra teremtő művész Kodály Zoltán – Eősze László kiállítása	
– <i>Szőnyi Erzsébet</i>	10
Kodály és a latin nyelv – <i>Tardy László</i>	12
Bemutatózik az Országos Idegennyelvű Könyvtár és Zenei Gyűjtemény	
– <i>Mender Ibolya</i>	17
Lajtha László 120 éve született – <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	22
Mikor énekeljük a Lajthát? – <i>Farkas Mária</i>	24
Emlékhangverseny Mátészalkán – <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	29
„Kodály nyomában” Jubileumi ünnepség Dunapatajon	
– <i>Szabó László, Thiesz Zoltán, Tóthné Kovács Erzsébet</i> – szerk.	33
Óvodapedagógusok II. Országos Fesztiválja – Püspökladány	
– <i>Márkusné Natter-Nád Klára</i>	40
Daróci Bárdos Tamás: Tavaszi körtánc CD – <i>Anker Antal</i>	46
A Magyar Kodály Társaság Közgyűlése – <i>Ittész Mihály</i>	48

Emlékezünk

A címodalt Borsos Miklós alkotásával Szántó Tibor tervezte
A kiadványt Dobó Nándor tervezte
Kiadja a Magyar Kodály Társaság
Felelős kiadó: a Magyar Kodály Társaság elnöke
Adószámunk: 19040437-1-42
ISSN 0230-3639
Nyomda: László és Társa Bt.
Felelős vezető: László András

Kiadványunk támogatói

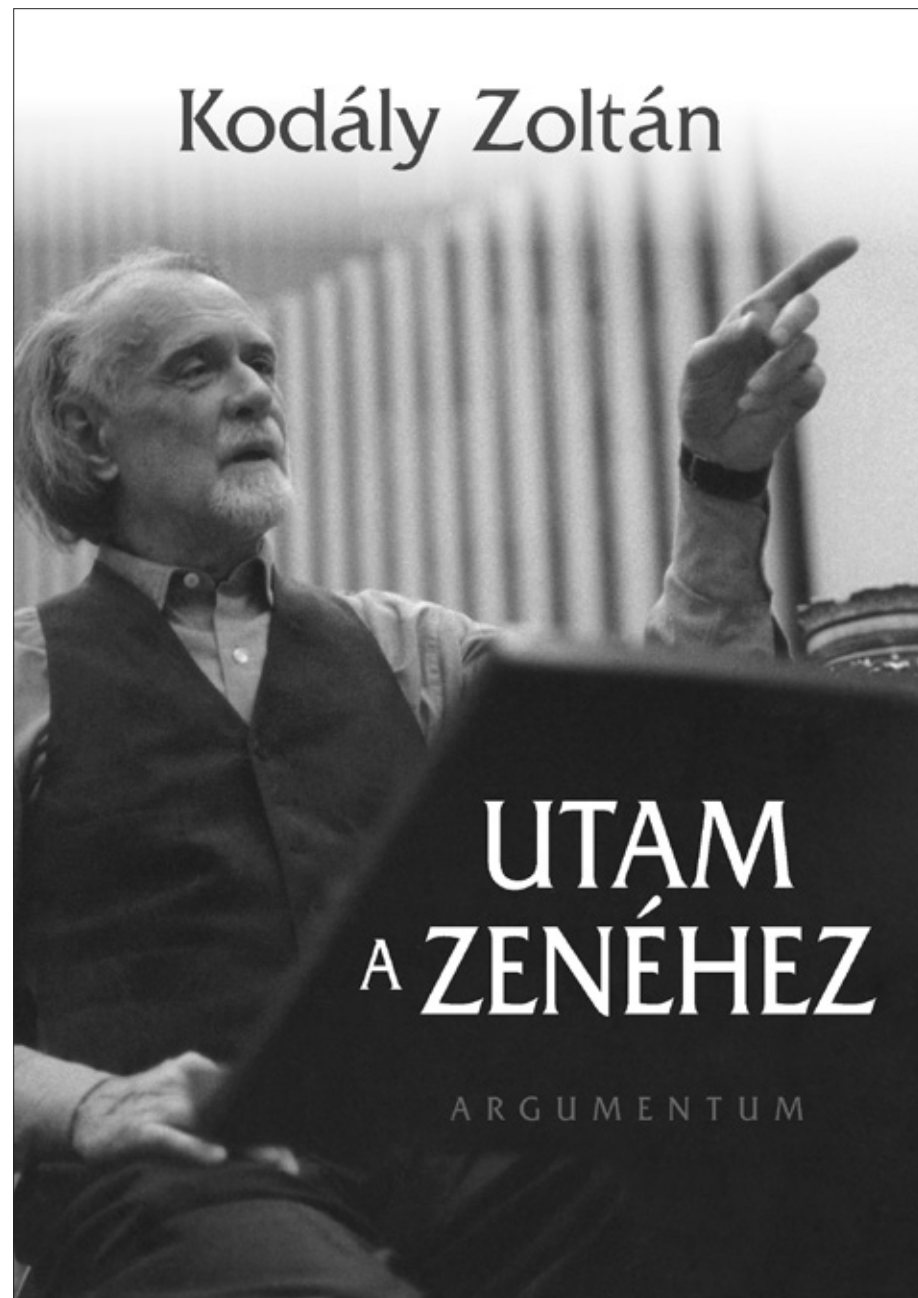
PRO RENOVANDA CULTURA HUNGARIAE

Nemzeti
Kulturális
Alap

PRO
CULTURA

ALAPÍTVÁNY

Kodály Zoltán UTAM a ZENÉHEZ

Öt beszélgetés Lutz Besch-sel Fordította: Bónis Ferenc

Lutz Besch a Brémai Televízió megbízásából kereste fel Kodály Zoltánt 1964 tavaszán. A beszélgetések során kiderült, hogy a Mester szívesen válaszolt a jól feltett kérdésekre, és annyi másokkal megosztandó emlék-gondolata volt ami el sem fért egy televíziós portréfilm keretében. Ezért a riporter 1964 őszén visszatért Budapestre, hogy teljesebbé tegye Kodály vallomását.

E találkozásokról Lutz Besch – *Tájékoztató* – c. bevezetőjében így nyilatkozik: „Előzetesen olvasva *Kodály kifürkészhetetlenségéről* igencsak bátorlanná tett. – A találkozás és a beszélgetések valósága azonban egészen másként alakult, mert Kodály oly nyíltságról, előzékenységről, szándékaink oly teljes megértéséről tett tanúságot, kibővívte és kiegészítve filmterveinket, hogy ama első érzés, nem várt módon, élvezetté és köszönetté változott. Csakis örömmel gondolhatok vissza a közös munka napjaira.”

A jól sikerült interjú sorozatból önálló kötet kerekedett, kéziratát Kodály személyesen jóváhagyta, és életének utolsó hónapjaiban a német nyelvű kötet 1966-ban Zürichben napvilágot látott.

Bónis Ferenc – *A fordító tájékoztatója* – c. zárófejezetben ismerteti, hogy az eredeti német „Weg zur Musik” első magyar fordítása *Utam a zenéhez* – Keresztury Mária munkája, a Zeneműkiadó gondozásában jelent meg (1969, 1972, 1974.) A Kodály-kutatások legnagyobb ismerője, Bónis Ferenc felismerte, hogy „Kodályt, a magyar nyelv tudós művészt” magyar nyelvre fordítani nagy felelősség. Ennek tudatában a német eredeti anyagot, stílár és értelmezési szempontok figyelembe vételével ismét lefordította, és így – Kodály Zoltán: *Visszatekintés III.* kötetében – már ez a változat jelent meg. (1989. Zeneműkiadó, 2008. Argumentum Kiadó).

Elismerés és köszönet illeti a méltó köntösbe öltöztetett fordítást. Egyúttal az eredeti kiadást néhány pontosítás is kiegészíti, például a kottalejegyzések, lábjegyzetek, bibliográfia terén, és a – *Kodály életének főbb eseményei* – c. fejezet és a jól kiválasztott – *Képek* – illusztrálásával. „Kodály gondolatai ma is oly frissek és időszerűek, mint elmondásuk idején, közel ötven esztendeje.” Ennek értékét felismerve, *Kodály Zoltánné* kívánságára és támogatásával önálló kötetként jelent meg e kiadvány a Mester születésének 130. esztendejében.

A könyv bevezetője három neves zeneszerző előszavát közli, egy-egy idézetet emelünk ki gondolataikból. *Ernest Ansermet*: „Kodály művei

azzal tűnnek ki, hogy bennük a magyar zenei nyelv klasszikus stílussá formálódik” – *Benjamin Britten*: „Korunknak talán egyetlen zeneszerzője sem volt akkora hatással országának zenei életére, mint Kodály Zoltán”. – *Yehudi Menuhin*: „...mindenkor magával ragadóan munkálkodva, máris három maradandó emlékművet hagyott örökül országának és az emberiségnek.”

A könyv főtémája az ÖT BESZÉLGETÉS. A jól megkomponált kérdés és felelet élvezetes olvasmány formájában tárja föl Kodály Zoltánnak életéről, művészetéről való saját állásfoglalását.

Az első beszélgetés – A gyermekkorát idézi. A zenei indíttatás kezdetét melyet két forrás táplált, az otthoni muzsikálás mely a klasszikus zenei örökségből származott, és a vidéki környezet zenéje, a parasztzene amit a cselédektől, iskolatársaktól, a vidéket járva tanult. Szól a tanulóvekről, amikor már az iskolai zenekar részére komponált, majd a felsőbb tanulmányokról, az Eötvös Collégium meghatározó szerepéről. Befejező mondata így szól: „Épp 1964 tavaszán kaptam gyémántdiplomát, mert pontosan hatvan esztendeje fejeztem be Budapesten főiskolai tanulmányaimat.”

Második beszélgetés – Témája a népzene kutatás. A riporter a beszélgetést Kodály egyik életrajzírójának tett korábbi megjegyzésével indítja: – kezdettől fogva zeneszerző akart lenni, és ha már zeneszerző akkor persze csakis magyar.” A válasz szólt arról, hogy a gyermekkorában tanult dalokat eltorzítva találta egyes gyűjteményekben. „Ebből szükségszerűen új munkaterület adódott számomra: újra össze kellett gyűjteni és pontosan le kellett jegyezni ezeket a dalokat.” Ennek a munkának szépségét és nehézségeit sorolja föl Kodály, a kutatás, a gyűjtés, a tudományos munka és zeneszerzés együttes megvalósításában, hogy végezetül így foglalja össze ezen időszakot: „Alkalmasint többet komponálhattam volna, ha nem tűzöm magam elé ezt a feladatot.” A gondolat sor második fele már utal a következő fejezetre: „Akkor viszont nem írhattam volna meg műveimet úgy, ahogy megírtam, hiszen azok – akarva-akaratlan – a magyar néphagyomány hatása alatt állanak.”

Harmadik beszélgetés – A zeneszerzői gondolkör kérdéseit elemezeti tovább, felvetve a népzene és a műzene kapcsolatát. Saját munkamódszere is felvillan, hivatkozva egyes alkotásokra is.

Magyarország számára sorsdöntő volt, hogy felszínre kerüljön az a zenei kincs, mely a nép közt elrejtve létezett. És már megjelenik a következő fejezetre utaló gondolat: „Nekem egészen természetes volt, hogy főképp énekhangra írjak”.

Negyedik beszélgetés – A zenei nevelés területével foglalkozik. A beszélgetések évében büszke optimizmussal volt megállapítható, hogy Kecskemét példája nyomán már száz iskolában bevezették a mindennapos énekórát. Kísérletek bizonyították ennek hatékonyságát a gyermeki fejlődésben, és érvényesülhetett az elv: a zene a teljes emberré nevelésnek

egyik oszlopa. A ma is, oly gyakran idézett mondás: „A gyermek zenei nevelését kilenc hónappal a születése előtt kell kezdeni”, pozitívan hatott az óvodai nevelésre, ahol megismertetik a gyerekeket a legegyszerűbb nekik való dalokkal, és erre az alapra építheti azután az iskola a maga zenei munkáját. Szóba került a tankönyvek kialakítása, a kóruséneklés, a hangszeres zene tanulása jelenléte, lezárva azon gondolattal: „Azt mondjuk mindig, hogy a legszebb hangszert minden ember a torkában őrzi.”

Ötödik beszélgetés – A feltett kérdésekre Kodály a modern zene elfogadásának szempontjait fejtegeti és széles perspektívában taglalja azt európai és világviszonylatban. Kitér a kritikusok szerepére, vallja, hogy segítőtársai kell hogy legyen a szerzőnek, összekötő a művész és közönség között. Befejezésül megerősíti saját zenei hitvallását: „Számomra mindig az volt a legfontosabb, hogy hallhatóvá tegyem népem hangját.”

Ez a finom ízléssel kialakított szép és kis könyv, az *Argumentum Kiadó* gondozásában jelent meg, 2012-ben a Magyar Könyvnap megnyitójára, Kodály Zoltán születésének 130. évében. Szíves figyelmébe ajánljuk mindazoknak e kiadványt akik a Mester célratörő rövidséggel fogalmazott őszinte hitvallását kívánják megismerni zenéről, életről, emberségről úgy, hogy ebben „Ő maga foglal állást. Ezek az ő szavai...”

Márkusné Natter-Nád Klára

Kodály marosszéki dallamai

Elhangzott 2012. június 13-án az MTA BTK Zenetudományi Intézet Bartók termében, az „5 éves a Zeneakadémia népzenei képzése” című jubileumi konferenciát záró „Hommage à Kodály Zoltán” kiskoncerten. A Marosszéki táncokat előadta Balog József zongoraművész, a mű forrásait megszólaltatta a Liszt Akadémia Népzene Együttese. A produkció megismétlődött június 16-án ugyanott, a Haydn teremben a „Múzeumok Éjszakája a Zenetörténeti Múzeumban” című rendezvényen.

„Dajkám marosszéki székely asszony, jó énekes, jó hajdútáncos volt” – idézi Kodály Kemény János erdélyi fejedelem 17. századi önéletírását a *Marosszéki táncok* partitúrájához írt előszavában. Majd így folytatja: „Talán nem véletlen, hogy mindmáig Marosszék őrzött meg legtöbbet a régi népi tánczenéből, s hogy egy-egy darabnak más vidéken is »marosszéki« a neve.

Bár hangszeres jellegű, eredetében mind dal lehetett, egy részének szöveges változata is megkerült. Hegedűn, furulyán minden faluban hallható volt még a háborúig, a szöveges alak inkább csak öregektől.

A Brahmstól világgá vitt »magyar táncok« az 1860 körüli városi Magyarország hangja: jobbára akkor élt szerzők művei. A Marosszéki

táncok messzibb múltban gyökereznek: „az egykori Tündérország képét idézik fel.”¹

Az idézet jól jelzi Kodály szándékát: a népzene régies formáit jobban őrző Erdély egykori hangszeres zenéjének állítani olyan maradandó emléket, amelyet a művelt világ is be tud fogadni.

A mű zongorára írt változata 1927. március 17-én szólalt meg először a Zeneakadémia Nagyertermében Kentner Lajos előadásában. A következő évben Engel Iván Berlinben mutatta be, majd Bartók 1930–31-ben 12 alkalommal játszotta. Közben 1929-ben elkészült a zenekari változat, s 1930-ban bemutatásra került Drezdában Fritz Busch, Budapesten Dohnányi Ernő, New Yorkban Toscanini vezényletével. Ezután számos külföldi zenekar repertoárjára vette, egyre népszerűbbé vált.²

Kodály több nyilatkozata, feljegyzése utal arra, hogy amikor 1923-ban Pest, Buda és Óbuda egyesülésének félévszázados évfordulója alkalmából Bartókkal és Dohnányival együtt felkérést kapott zenekari mű komponálására, már akkor a *Marosszéki táncok* megalkotását tervezte, de látván, hogy Bartók a *Táncszvitetet* készíti, kerülni akarta a versengést, ezért a *Psalmus hungaricus* megírása mellett döntött.³

A *Marosszéki táncok* formai tekintetben rondó három epizóddal és kódával, a rondódallam mindig variált ismétlődésével. Ez összhangban áll Kodálynak az 1960-as évek derekán Lutz Besch-nek tett nyilatkozatával, amely szerint: „A népi téma, a népdal-melódia, teljesen alkalmatlan anyag a bonyolultabb műzenei formálásra. Ha eredeti mivoltukban használunk fel ilyen dallamokat, csakis olyan formákra szorítkozhatunk, melyek nem állnak ellentétben velük. A variáció az egyetlen forma, mely a népdalt és magvát érintetlen hagyja. Nem az a feladata, hogy továbbfejlessze a témát, hanem, hogy valamennyi variációval megerősítse azt.”⁴

Kodály tisztában volt azzal, hogy a „marosszéki” szó egyszerre jelent Marosszéken használatos táncdallamot, s olyat, amelyiket más vidéken játszanak, de „marosszéki”-nek neveznek, mert onnan származónak tartanak. A művéhez felhasznált dallamok egyikét sem Marosszéken gyűjtötték. Egyik feljegyzésében a művei által híressé vált földrajzi neveket sorolva írja: „Kecskemét, amely szült, Galánta, amely nevelt. Marosszék, ahova mindig vágytam és sose jutottam el”⁵

¹ Kodály Zoltán: Visszatekintés II. Összegyűjtött írások, beszédek, nyilatkozatok. Sajtó alá rendezte és bibliográfiai jegyzetekkel ellátta Bónis Ferenc. Harmadik kiadás. Zeneműkiadó, Budapest, 1982. 485.

² Breuer János: Kodály-kalauz. Zeneműkiadó, Budapest, 1982: 156–160.

³ Kodály Zoltán: Visszatekintés III. Hátrahagyott írások, beszédek, nyilatkozatok. Közreadja Bónis Ferenc. Zeneműkiadó, Budapest, 1989: 531; Kodály Zoltán: Közélet, vallomások, zeneélet. Kodály Zoltán hátrahagyott írásai. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1989: 212.

⁴ Visszatekintés III: 551.

⁵ Kodály Zoltán: Közélet, vallomások, zeneélet. Kodály Zoltán hátrahagyott írásai. Szerk. Vargyas Lajos. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1989: 37.

Az első két epizód dallamát Udvarhelyszéken gyűjtötte Vikár Béla 1904-ben. Mindkettőt Kodály jegyezte le Vikár fonográfhangereiről. Az elsőt a betfalvi Gálfi Pista cigányzenész játszotta valószínűleg D-klarinéton. Műfajilag a forgató típusú tánc zenéje, amit egész Udvarhelyszéken „marosszéki”-nek emlegetnek.

A másodikat a kápolnásfalvi Elekes Tamás játszotta szintén D- vagy Esz-klarinéton. Ez a székelyek egykori lassú táncának, a *jártatós*nak a hangulatát idézi, amelyben a lassú lépegetés mellett az éneklésnek volt nagy szerepe. Tartalmi szempontból a ráénekelte szövegek az úgynevezett *keservesek* kategóriájába tartoznak. Seprődi Jánostól tudjuk, hogy szülőfalujában, a marosszéki Kibédén ezeket a dallamokat *zöld keserves*nek nevezték, de ez zeneileg nem rubato keservest jelent, hanem lassú giusto táncdallamot. Udvarhelyszéken *kesergő*nek mondták, gondoljunk csak a szintén Vikár gyűjtötte, és szintén jártatós jellegű *árvátfalvi kesergőre*, amit Bartók dolgozott fel az *Első rapszodiában*.

A harmadik epizód dallamát Kodály gyűjtötte Kászonyjakabfalván 1912-ben. Az ötvenes éveiben járó Bernát Sándor játszotta furulyán. A darab megnevezése „sebes”, ami *sebes csárdást* jelent, erre utal a dallamsorok kezdő ütemének szinkópás ritmusa is.

A kóda vagy utójáték dallama ismét a kápolnásfalusi Elekes Tamástól származik. Érdekessége, hogy ritmusa a dudanóták ritmusára emlékeztet. Ezzel Kodály szintén a több századdal korábbi Erdély zenéjét tudta megidézni, hiszen a 20. századi gyűjtők már nem találtak dudát az erdélyi magyaroknál, viszont számos 16–18. századi adat tanúskodik a dуда korábbi erdélyi jelenlétéről, így például udvarhelyszéki előfordulásáról is.⁶

Végére hagytam a legfontosabbat, a rondótéma dallamát. Kodály 1910-ben jegyezte föl Gyergyóremetén egy hegedűs cigányzenésztől. Ennek eredeti ritmusa a forgató típusnak megfelelően nyolcados alapülkötetésű. Kodály viszont a műben augmentálva, negyedes ükötetésűre írta át, a tempót is jelentősen lassabbra vette. Ezáltal a *forgatósból jártatóst* hozott létre. Nem valószínű, hogy ezt a dallamot Kodály hallhatta a néphagyományban *jártatós*ként is, ám tény, hogy az erdélyi népi hangszeres gyakorlatban általánosnak tekinthető egy-egy dallamnak több tánc típus ritmikai sajátosságaihoz való alkalmazása, és ez az eljárás a reneszánsz kori proporciós gyakorlatra vezethető vissza. Ennek a dallamnak is felbukkant a későbbi gyűjtések alkalmával (többek között) *jártatós* ritmusú változata is.

Kodály a dallam gyökereit a Vietórisz-kézirat *Égő lángban forog szívem* kezdetű dallamában kereste, jelezve ezzel műzenei eredetét is. A dallam etnikai hovatarozásával kapcsolatosan viták is keletkeztek. Kodály írja 1937-ben: „Erdélyi táncdallamokon alapuló »Marosszéki táncok« című

művemről román részről az a vélemény hangzott el, hogy azok román táncok. Bizonyíték nem volt más, minthogy egyik dallam fele a Chován Kálmán-féle »Román-táncok«-ban megtalálható”. Kodály a magyar eredet bizonyítására egy Domokos Pál Péter gyűjtötte csíksomlyói magyar szöveges változatot mutatott be. Azóta sikerült feltárni a dallam szélesebb körű folklórkapcsolatait is. Eszerint Erdélyben majd minden tájegységen ismert, nagyon sokféle tánc dallamaként, magyaroknál és románoknál, hangszeres és vokális változatokban egyaránt. Gyergyó vidékén, Szárhegyen gyűjtött magyar szöveges változata Bartalus 19. századi gyűjteményében is megtalálható. A 17. századi Vietórisz-kéziratbeli változat mellett van egy 18. századból feljegyzett román változat is egy bécsi kiadványban, ahol a dallam megnevezése „Mokaneschty oder Kataneschty”. A két szó erdélyi román katonákra utal, bár a kiadvány a Kárpátokon túli románok zenéjéről szól.⁷

Végül egy apró adalék, amely megvilágíthatja, hogy többek között hogyan terjedhetett el egy-egy ilyen dallam ennyire széleskörűen Erdélyben. A 20. század elején a gyergyóremeteiek községükbe költöztették a marosszéki Kibéd faluból László Illyés és László József zenészeket, Seprődi János adatközlőit, akik később Ditróban telepedtek meg. Ezzel magyarázható, hogy Gyergyó vidékén bővebb dallamanyagot muzsikáltak a zenészek később is a *marosszéki* nevű tánchoz. A gyergyóremeteiek szerint László Illyésék előtt is létezett náluk ez a tánc *jódiás* néven. A *jódiás*

Kodály, Kodályné és Bartók Erdélyben, 1912

vagyis a *marosszéki* dallamok gyergyói népszerűségét jelzi az a helyi anekdota is, amely szerint egy székely gazda kissé ittasan tért vissza a tehenével a baromvásárból, és az utcán meglátva László Illyést azt mondta, hogy ha eljuttassa neki a *marosszékit*, neki adja a tehenet. A zenész eljátszotta, s így megkapta a tehenet.

Ennek a Hány János-i gondolkodásmódot tükröző történetnek a lényege nem az, hogy valóban megtörtént-e. Fennmaradása, tovább mesélése azt fejezi ki, hogy az ottani emberek számára milyen fontos volt az a „marosszéki” zene, amely Kodályt is megihlette, s egy remekmű megírására ösztönözte.

Pávai István

⁶ Pávai István: Az erdélyi és a moldvai magyarság népi tánczenéje. Teleki László Alapítvány, Budapest, 1993: 23–24.

⁷ Pávai István: A Marosszéki táncok főtémájának folklórkapcsolatai. In: Utunk Kodályhoz. Tanulmányok, emlékezések. Szerk. László Ferenc. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1984.

EGY KULTÚRA-TEREMTŐ MŰVÉSZ

Kodály Zoltán 1882–1967

A Magyar Kodály Társaság és az Országos Idegennyelvű Könyvtár rendezésében nyitották meg a kiállítást 2012. április 25-én.

A kiállítást összeállította:

dr. Eősze László zenetörténész

A vendégket és a meglelt nagyszámú közönséget, az Országos Idegennyelvű Könyvtár és Zeneműtár főigazgatója, *Mender Ibolya* köszöntötte.

Szőnyi Erzsébet, Kossuth-díjas zeneszerző, a Magyar Kodály Társaság elnöke mondott megnyitó beszédet.

„Örvedetes, hogy a másfél évtizede országot és világot járó Kodály-kiállítás, melyet nagy szakértelemmel állított össze *Dr. Eősze László* zenetörténész, Kodály-biográfus a Magyar Kodály Társaság felkérésére, most az Országos Idegennyelvű Könyvtárban tárul a látogatók elé. Kérdezhetné valaki: hogyan kerül egy Kodály Zoltán életével és munkásságával foglalkozó kiállítás az Országos Idegennyelvű Könyvtár falai közé?

Egyszerű a válasz: Kodály Zoltán kapcsolata az idegen nyelvekkel olyan erős volt, mint anyanyelvével, a magyarral. Érdemes kissé felidézni pályájának ezt a vonulatát. A 19. és 20. század fordulóján – Kodály 1882-ben

született – az osztrák-magyar monarchia idején polgári körökben általános volt a német nyelv ismerete, ezért érthető, hogy pályaválasztása során az egyetemen magyar-német szakra jelentkezett.

Miután édesapja állása miatt a Kodály-család több évet a felvidéki Galántán töltött, a magyar mellett a szlovák nyelvet is ismerte. A nagyszombati gimnáziumban végzett tanulmányai során elsajátította a latin és a görög nyelvet, ezek örökérvényű alkotásait még idős korában is rendszeresen olvasta. De nem volt tőle idegen a mai olasz

nyelv sem, ez megmutatkozott például Arturo Toscaninivel való szoros barátságában. Ennek egyik eredménye lett a Négy Olasz Madrigál c. kompozíciója. Francia, angol tudása közismert volt.

Mindezek a nyelvek zeneszerzői pályája során új szerzemények megalkotására készítették. Tanári munkája során – felfedezvén Knud Jeppesen Palestrina-stílusáról szóló könyvét – még a dán nyelv terén is tudott tájékozódni, s ezt nyomatékosan figyelmébe ajánlotta zeneszerzés tanítványainak is, Ádám, Bárdos, Kerényi, Doráti, akik mindezt megerősítették.”

*

Hangversennyel zárult a megnyitó ünnepség,
Kodály műveinek az előadásával.

Közreműködtek: *Bartek Zsolt* klarinétművész, *Horváth Márton Levente* zongoraművész, az V. kerületi Szabolcsi Bence Zeneiskola tanárai; *Klézli János* énekművész, *Hajdu Roland* zongoraművész, a LFZE Kodály Intézet tanárai.

Kodály Zoltán Idegennyelvű Kórusműveiről
A kiállítás nyitva tartásának idején még két előadásra került sor
Kodály Zoltán, Latin nyelvű alkotásait
ismertette május 4-én
Tardy László,
a Mátyás templom Liszt-díjas karnagya

Kodály és a latin nyelv

A 19. század végének iskolai oktatása még az alapműveltséghez tartozónak tekinti a két klasszikus nyelvet, a görög és a latin beható ismeretét. A mindennapi élet ekkor még „tele van” olyan szavakkal, idézetekkel, melyek ezen nyelvekből származnak.

Így volt ez Kodály Zoltán esetében is. A nagyszombati jezsuita gimnáziumban olyan mély és széleskörű ismeretre tett szert mindkét nyelvben, melynek jelei mind tudományos és zenei munkásságában fellelhetők.

A Visszatekintés előszavában ezt írja:

„Ilyen nép lantosa csakhamar ráésszél, hogy időnként le kell tennie a lantot, és <pueros elementa docere> , ha megértésre vár.

Ugyanitt később ezt olvassuk:

„...doktori vizsgám után cenzorom, Riedl Frigyes...rövid adhortációt tartott...” (adhortatio = intelem, serkentés, buzdítás)

A stúdiumokhoz (ez is latin szó = buzgalom, vágy, hév, vonzalom, ragaszkodás ill. tudományos foglalkozás, tanulmányozás) egyaránt tartoztak világi és egyházi szövegek. Kodály kevés világi, latin szövegű kórusművet írt. A legismertebb a Régi magyar diákköszöntő, 1777 címet viseli.

Cohors generosa 1943-ból. A dallamot Kodály Bartha Dénes: A XVIII. század magyar dallamai kötetből vette. A „Fények ragyogása” kezdettel magyar szöveggel is éneklük, mely dr. Varga Károly verse Kodály Zoltán köszöntésére.

Csak az első mondatról: a cohors jelentése: csapat, tömeg, kat: egy légió tizedrésze, de jelent kíséretet, testőrséget is; a generosus-a-um jelentése: 1. nemes, előkelő nemből származó 2. nagylelkű, nemes érzelmű; 3. jeles, kitűnő, jófajta; doctor-óris = tanító, tanár; celebros-avi-atis = gyakran tesz valamit, megünnepel, magasztal.

A másik: *Horatii Carmen* - Horatius éneke(verse) Licinushoz az „arany középpútról” 1934-ből. (Horatius születésének 2000. évf.) Rectius vives Licini nequ’altum... az 1935. évi középiskolai Dalosünnep közös éneke. Dallama ugyancsak XVIII századi magyar diákdal. Magyar szövege szintén dr. Varga Károly munkája.

A tanulmányok folyamán és a tanulók részére kötelező istentiszteleteken a gimnazista Kodály megismerte a latin liturgia tekintélyes részét, melynek révén a legkülönbözőbb egyházzenei műfajokkal, formákkal találkozott. Ezeknek a formáknak, műfajoknak tükrében – az időrendi és fontossági sorrendet gyakran mellőzve – tekintjük át Kodály latin nyelvű egyházi kórusműveit.

Szekvenciák:

A gimnáziumi évek folyamán keletkezett *Stabat Mater*-ről később a Kőbányai Szent László templom plébánosának ezt írta: „A nagyszombati szeminárium kispapjai révén terjedt el az országban, - messze érdemén felül.” Az eredetileg férfikari tétel Bárdos Lajos vegyeskari átíratában, és a hozzáillesztett Amen kódával ma is a nagybőjti – nagyheti időszak leggyakrabban hallható Kodály tétele. –

A Jacopone da Todi szekvenciájának magyar fordítása már az első nyomtatott katolikus énekgyűjteményben, az 1651-ben megjelent Cantus catholici-ben megtalálható. A további énekeskönyvekből sem hiányzik, így gyakorlata napjainkig folyamatosnak mondható. Az eredetileg 3 soros vers az utolsó sor megismétlésével már korán négy sorosra bővült. Ez a forma – és nem a dallam – lehetett Kodály mintája, a szövegét valamely német liturgikus gyűjteményből, vagy más kompozícióból vehette át.

Kodály életének utolsó nagyszabású kompozíciója, a **Laudes organi** ugyancsak szekvencia. Szerkezete – ellentétben az ifjúkori, népének-szerű, strofikus *Stabat Mater*-rel – a szövegi rész feldolgozásánál a szekvenciák szabályait követi: egy mélyebb kezdő dallamot, melyre két verset énekelnek, egy magasabb második dallam követ, ugyancsak két strófával. – A szekvencia szövege mintegy összefoglalása Kodály zenei nevelési koncepciójának. (Diós István atya, a Katolikus lexikon főszerkesztője prózai fordításában olvasható).

Majd meghallgatták a mű befejező részét, mely Arezzoi Gaudio-nak, a középkor egyik legkiválóbb muzsikusának, a szolmizáció „feltalálójának” himnikus dicsérete.

Himnuszok:

Öt Tantum ergo (1928) – *Pange lingua*. (1929) Az iskolai liturgikus gyakorlathoz tartoztak a vasárnap délutáni litániák. Ezek végén a pap áldást adott az Oltáriszentséggel. Itt énekeltek Aquinoi Szt Tamás himnuszának két utolsó strófáját, a *Tantum ergo*-t és a *Genitori*-t. Kodály idejében az iskola énektanára, Toldy Béla különböző német mesterek rövid és meglehetősen igénytelen darabjait énekellette. (*Gebrauchs-Musik*). Egy budapesti találkozás alkalmával Kodály rákérdezett: „Még mindig azokat a gyenge német *Tantum ergo*-kat éneklük a diákok?” Toldy Béla találékony ügyességgel válaszolt: „Miótan Tanár úrtól még egyet sem kaptunk, azokat.” Néhány hét múlva a posta *Öt Tantum ergo*-t kézbesített az iskola számára. Az öt gyöngyszem a zenetörténet különböző nagy stílusai nyelvén zengi a Kenyér színe alatt jelenlévő Megváltó dicséretét: az első a gregoriánt, a második a palestrinás polifóniát, a harmadik a kora-barokk népies homofóniát, a negyedik a bécsi klasszikusokat, az ötödik Liszt stílusát idézi, de mind Kodály „szemüvegén” át.

Kodály néhány esztendő múlva az öt tétel zenéjét vegyes-karra átírva Aquinoi Szent Tamás himnuszának teljes szövegét feldolgozta, egy orgo-

na Praeludiumot kapcsolt hozzá, és Pange lingua címmel közreadta. Úgy látszik, a ciklussá rendezett műben a szerkezet változást kívánt, az *Ōt Tantum ergo* 2. és 3. darabjának zenéje a Pange lingua-ban felcserélődik, így alakul ki a nyugodtabb és feszesebb lüktetésű tételek szabályos váltakozása.

Bár a himnuszok többségét verses szerkezetű művek alkotják, az egyházi besorolás a *Te Deum*-ot is a himnuszok között tartja számon. Kodály Budavár visszavételének 250. évfordulójára kapott megbízást egy kompozíció elkészítésére. Szövegéül az Egyház nagy hálaadó énekét, a *Doxologia maxima*-t, a *Te Deum*ot választotta. A zene megalkotásában számos ponton érintkezik a mű a gregorián *Te Deum*-ok zenei megoldásával: -a gregorián változatok mindegyike *Mi*-, azaz fríg tonalitásban van, Kodály műve az *É* tonális centrum körül épül fel.

- a harmóniai zárlatokban a fontos helyeken a basszusban a *Fa-Mi* kis-szekund lépést alkalmazza, ami a fríg zárlat sajátja,
- mind a gregorián szerkezetben, mind Kodály művében a szillabikus jelleggel induló zene a *Sanctus* szónál vált át melizmatikus formává,
- a greg. *Te Deum* solemnis változata a *Tu rex gloriae Christe* verstől átvált egy másik recitációs hangra, Kodály művében is itt van egy nagy váltás mind zeneileg, mind az apparátus tekintetében (szólisták),
- a gregorián *Aeterna fac* résznel való dallamváltás (a *Fa* hang kerül középpontba) Kodálynál is váltás: a visszatérés kezdődik *Aeterna fac* szöveggel, és itt is szubdomináns hangnemben. Kodály nemcsak csodálta, de alaposan tanulmányozta is a gregorián zenét, és a tanulatokat, tapasztaltakat beépítette saját zenéjébe.

Antifónák:

A korai művek között találjuk a Nagyboldogasszony ünnepére írott offertórium tételt, az *Assumpta est Maria*-t. Kodály valószínűleg jól ismerte a Nagyboldogasszony (*Mátyás*) templom akkori zenei gyakorlatát, mert a művet a templom akkori zeneszerző karnagya, Vavrincsr Mór által kedvelt zenei apparátusra komponálta meg: nagy-vegyeskar, énekes szólista, vonós zenekar két klarinéttal és két kürttel kibővítve. A háromrészes darab már jelzi Kodály már ekkorra kialakult érzékenységét, hajlamát a szöveg zenei festésére.

A latin nyelvű művek között egyetlen gregorián dallamfeldolgozást találunk, az *Adventi* éneket, mely az „egy XVIII. századi francia misekönyvből” alcímet viseli. Szövege az *Advent* utolsó 7 napján felhangzó *Magnificat* antifónák verses feldolgozása. Az 1943-ban, a nácizmus vészkorszakában íródott mű bátor kiállítás az üldözöttek mellett. Az eredeti 7 versből ötöt dolgoz fel: a dallam először unisono hangzik fel, majd a basszusba, a szopránba és az altba kerül, a végén a két szélső szólam

együtt énekl. A homofon refrén a végig három szólamú mű végén bővül négy szólamúvá, himnikus erővel zengve a biztatást: *Örvendj, örvendj Izrael, megszületik számodra Emmanuel*.

Az egyik leggyakrabban mondott – énekelt katolikus imádságot, az *Ave Maria*-t Kodály kétszer zenésítette meg: fiatalon három női hangra, vonósötös és orgona kísérettel (1900 körül), majd érett művészként a nőikari változatot. A liturgiában az Angyali üdvözlés szövege a Mária misékben található, mint offertórium, de csak az ima első, szentírásban megtalálható része. A hosszabb szöveg átvételével Kodály a reneszánsz kor óta meglévő hagyományt követi, mely uralkodóvá vált a szöveg megzenésítése tekintetében.

Mise-kompozíciók:

Orgonamise - Missa brevis: Kodály életében még több különböző formája volt a katolikus mise bemutatásának: csendes mise (a pap egyedül), orgonás mise (a pap segédkezővel halkán mondja szertartás szövegét, a kántor/orgonista orgonál), népénekes mise (a pap és segédkezők halkán mondják a szertartás szövegeit, a nép strófás énekeket énekel) ünnepélyes/ énekes mise: a pap énekl. a megfelelő részeket, a kórus énekl. az ordináriumot / propriumot, a hívek az acclamációkba kapcsolódnak bele.

Kodályt foglalkoztatta az orgonás mise problematikája: - Személyesen is megtapasztalta ennek összetettségét, amikor Galyatetőn téli napokon a kántor helyett ő játszott a harmóniumon. Az így szerzett tapasztalatok formába öntésével keletkezett a „*Csendes mise*” az *Organoedia ad missam lectam*.

„A népdalfeldolgozások korszakán keresztül fejlődhetünk csak – ha minden kedvez – olyan nagyobb egyéni művekig, amelyekben majd a nép is magára ismer, mert úgy érzi, köze van hozzá, része van benne...” (Erkel és a népzene) Utána kellene járni, milyen dallamok hangzottak fel, voltak ismerősek a galyatetői templomot látogató hívek között? Milyen orgonakönyvet használt abban az időben az ottani kántor? Véletlen lenne, hogy a *Kyrie* dallam szinte hangról hangra egyezik a „*Szent vagy, Uram, szent vagy*” kezdetű közismert népének dallamával?

Abban az időben gyakori volt a „*Szentséges mise*”: a mise előtt a pap kivette a tabernákulumból a szentségtartót, és a tabernákulum tetejére, és az ott maradt a mise végéig. Az ünnepélyes – énekes miséken ilyenkor a kántor legtöbbször a *Szent vagy, Uram*” kezdetű éneket játszotta- énekelte a hívekkel együtt. Véletlen lenne a *Gloria* kezdő dallama és a „*Jöjj Szentlélek Úristen*” szöveggel énekelt dallam kezdetének egyezése? Vajon a nép által szívesen és gyakran énekelt „*Égből szállott szent Kenyér*” ének harmadik sora „*motoszkálhatott*” Kodály fejében, amikor a *Sanctus* zeneje született?

Hangzó anyag az előadáshoz:

1. Cohors generosa (1943) CD: Kodály. Works for mixed choir Vol. 2. 11. szám.
2. Stabat Mater – ének kottából, majd CD: Musica Sacra Hungarica No 18.
3. Laudes organi – lemezről másolt CD-ről
4. Pange lingua CD: O Salutaris Hostia No 2, 3, 4
5. Budavári Te Deum: CD Kodály: Te Deum, Missa br. 20'-től a mű vége.
6. Assumpta est Maria CD: Solemn Mass at the Matthias Ch. No 7.
7. Adventi ének: előbb énekelve egy szólamban, majd CD: Angyalok és pásztorok: 3'-től
8. Missa brevis: CD. Te Deum, Missa br. No 8. 3'33"-tól, (vagy 5'37" től)

A sorozat záró előadása 2012. május 11- én volt.

Kodály Zoltán, Olasz és angol nyelvű alkotásai
gazdag zenei illusztráció keretében került bemutatásra.

Előadó: **dr. Ittész Mihály,**
a Magyar Kodály Társaság elnöke

Bemutakozik az Országos Idegennyelvű Könyvtár és Zenei Gyűjtemény

Kedves Olvasó! Ebből a cikkből megismerheti az ország egyik legjelentősebb közgyűjteményét, amely 2010-ben – használóink szerint teljesen megérdemelten – elnyerte „Az Év Könyvtára” kitüntető címet.

Az épület

Könyvtárunk Budapest belvárosában, az V. kerület, Molnár u. 11. szám alatti épületben működik, immár 55 éve. Az épület, melyet 1897. október 12-én Vaszary Kolos hercegprímás szentelt fel, eredetileg a *Budapesti Katholikus Kör* kulturális központja volt, melyet adományokból (téglajegyekből) építettek. A Katholikus Kör 1947-ig működött ezen a helyen, számos esemény, jeles rendezvény zajlott falai között. A háború alatt az épület egy része bombatalálatot kapott, majd 1948-tól 56-ig az *Állami Hangversenyzenekar* és a *Budapesti Kórus* székhelye volt, később lefokozott díszletraktárrá.

1957-től az *Állami Gorkij Könyvtárnak* adott otthont. A könyvtár először csak a nagytermet és annak előterét kapta meg, majd fokozatosan – és mindmáig tartóan – elfoglalhattuk a ház többi részét. Komoly építészeti és szervezési feladatot jelentett a *Zeneműtár* befogadása a Molnár utcai központi székházba. Az egykori Fasori Zeneműtár áthelyezését a rendszerváltozást követő reprivatizáció kényszerítette ki, és amely folyamatos belsőépítészeti átalakítások során nyerte el mai arculatát, vált különlegesen szép, egyedi, látványosságként is nevezetes zenei gyűjteménnyé. A közönségszolgálati terek jelentős részének műemléki felújítása megtörtént, így a kívülről jelentéktelennek tűnő épületben, öt szinten, ódon falak között, XXI. századi könyvtári szolgáltatásokkal várjuk a használókat.

A gyűjtemény összetétele

A könyvtár állományának számadatai imponálóak: *közel 400 000 dokumentum, 148 nyelven.* Ilyen szerteágazó idegen nyelvű gyűjteménnyel szinte egyetlen európai bibliotéka sem rendelkezik.

A számokon túl a gyűjtemény összetétele is sokszínű, ugyanis az OIK feladata, hogy eredeti nyelven és magyar fordításban *gyűjtse a világirodalom, az irodalomtudomány, a nyelv- és a zenetudomány, a nyelvtanulás és a nyelvtanítás, valamint a kisebbségi kérdéskör könyvtári dokumentumait.* Jelentős számban megtalálhatók továbbá a kapcsolódó humán tudományok (filozófia, vallás, esztétika, honismeret, néprajz, pedagógia, pszichológia, művészetek, történelem, földrajz, művelődéstörténet) kiadványai. Kiemelt helyen szerepelnek a nagy világnyelvek (angol, német,

oros, francia, spanyol, olasz) és a magyar mint a műfordítás nyelve; a Magyarországon élő nemzetiségek és a környező országok népeinek irodalmi, nyelvészeti és zenei anyaga. A könyvek mellett gyűjtjük a kottákat és az elektronikus hanghordozón megjelent kiadványokat: CD-ROM-okat, DVD-eket, CD-eket, video CD-eket, mp3-akat, és található gyűjteményünkben hanglemezek, videokazetták, hangszalagok. Folyóirat-állományunk több tízezer kötet. A 35 országból, 32 nyelven jelenleg járó napilapok, hetilapok, folyóiratok száma több mint 300. Az OIK nyelvstudiójában *84 nyelv tanulásához* található anyagot a látogató. Kölcsönözhető nyelvkönyvek, nyelvkönyvcsomagok, hanganyagok, szótárak, könnyített olvasmányok állnak az érdeklődők rendelkezésére. Helyben használhatók az interaktív nyelvtanító CD-ROM-ok, on-line nyelvi anyagok.

Az OIK Zeneműtára gyűjtemény a gyűjteményben, ahol jelenleg hozzáférhetőleg 30 000 kottát őrzünk. A CD-k száma ötezer, a DVD-ké több száz. VHS gyűjteményünk már nem bővülő gyűjteményrész, ahogy a 10 000 darab régi hanglemez is lezárt állományrész. Különböző nyelveken gyűjtjük a zenei biográfiákat, bibliográfiákat, műjegyzékeket, monográfiákat, kézikönyveket és lexikonokat, és *22 nyelven rendelünk zenei szakfolyóiratokat*. Ezek között több olyan is van, amely Magyarországon jelenleg kizárólag nálunk olvasható.

A Zeneműtár gyarapítását a – sajnos egyre szűkülő – vásárlás mellett ajándékok, hagyatékok és kötelezpéldányok is segítik. Olvasók, szervezetek, intézmények, zeneszerzők ajánlják fel ajándékaikat. A gyűjtemény legnagyobb része kölcsönözhető. A könyvek, CD-k, DVD-k adatai a könyvtár katalógusában, az interneten megtekinthetők, ahol az is látszik, a keresett mű éppen bent van-e vagy kikölcsönözték. A zenei hangzó anyagokat a beiratkozási díj ellenében kölcsönözhetik a használók, vagyis az egyes korongokért nem kell külön-külön fizetni! Tudomásunk szerint Budapesten, nyilvános gyűjteményből a legolcsóbban az OIK-ból kölcsönözhető zenei audiovizuális anyagok.

A Zeneműtár szolgáltatásai

Az OIK Zeneműtára a hagyományos és az elektronikus szolgáltatások mellett felszereltségével is igyekszik a különböző olvasói igényeket kielégíteni. Lehetőség van itt *zenehallgatásra*, CD-ROM-ok és DVD-k megtekintésére, nyugodt, elmélyült munkára (akár saját vagy tőlünk kölcsönzött laptoppal) és *zongora használatára*. Zenehallgatásra 16 lehallgató hely áll az olvasók rendelkezésére, CD-t és bakelit lemezeket lehet hallgatni. A Zeneműtárban jelenleg két számítógépet használhatnak olvasóink, melyeken önállóan lehet zenét hallgatni, meg lehet nézni a Zeneműtár állományában lévő DVD-eket és ezekről a gépekről érhető el a könyvtár katalógusa, illetve az Oxford Music Online adatbázis. Minden beiratkozott olvasónk gyakorolhat a Yamaha típusú elektromos zongorán fülhallgató segítségével véve igénybe a hangzás ellenőrzéséhez. A szabadpolcokon,

tematikus rendben elhelyezett 30 ezres kottaállományból pedig élményválogatni.

Csoportos látogatás

Az OIK rendszeresen fogad könyvtárlátogató csoportokat. Ezek egy része a gyűjteménnyel, az épülettel, a szolgáltatásokkal ismerkedik, mások tematikus (pl. zenei) illetve idegen nyelvű vezetést igényelnek. A többnyelvű oktatást folytató középiskolák tanárai, diákjai, valamint az egyetemi nyelvi fakultások hallgatói is szívesen látogatnak el hozzánk. Az iskolák rendhagyó órákat tarthatnak a könyvtárban, melyhez előzetes egyeztetést követően könyvtárosi segítséget kapnak (dokumentumok előkészítése, adatbázisok használata stb.) Lehetőség van *kutatás-módszertani foglalkozások* megtartására is. A Zeneműtár informális képzésként *nyílt órákat szervez* diákoknak, tanároknak és érdeklődőknek.

Az OIK honlapja és zenei alportálja

Weboldalunk (www.oik.hu) fő feladata a jelenlegi és a leendő használók tájékoztatása, az állomány megismertetése és az on-line keresés biztosítása. Törekvünk, hogy minden olyan információt tartalmazzon honlapunk, amely érdekelheti a használót, és amelyet fontosnak tartunk közölni magunkról. A honlapról elérhetők a könyvtár mellett működő civil szervezetek, partnereink, hírleveleink, blogunk, Facebook oldalunk.

A *zenei alportál* (www.oik.hu/web/zenemutar) információi *öt világnyelven* (angol, német, francia, olasz, orosz) is elérhetők. A Zeneműtári alportálon található Hírek, aktualitások menüpontban naprakészen jelezzük a zenei élet híreit, információit az érdeklődőknek.

Facebook, blog, chat, hírlevél

Az OIK nagy gondot fordít arra, hogy olvasóit, használóit *minél többféle módon, minél több csatornán keresztül tájékoztassa*. A könyvtár működésével, nyitva tartásával, szolgáltatásaival kapcsolatos változásokról, rendezvényeinkről, az aktuális eseményekről a bejáratnál elhelyezett üzenőfalon, plakátokon, szórólapokon, honlapunkon, blogunkon, a Facebookon és személyesen is nyújtunk tájékoztatást. Közérdekű eseményekről (rendkívüli zárva/nyitva tartás, nyári nyitva tartás, áramszünet stb.) minden e-mail címmel rendelkező felhasználónkat értesítjük. Igen népszerű az Országos Idegennyelvű Könyvtár *Facebook oldala*, ahol rajongóink száma már csaknem 1300.

Még könnyebb eligazodását, nyújt az OIK blogja, a Kávészünet: <http://oik.klog.hu/>

Komfortos könyvtár

Fontos számunkra a könyvtár látogatók magas színvonalú, segítőkész *kiszolgálása, amit sokoldalú tevékenységgel biztosítunk*. Célunk, hogy érezze jól magát nálunk az olvasó.

Rendezvények

Az OIK nem csak várja, hogy a felhasználók megtalálják, hanem aktívan tesz is azért, hogy elérje a lehetséges olvasókat. Kollégáink számos rendezvényre „települtek ki”, hogy kedvezményes helyszíni beiratkozást ajánlva, szórólappal, prospektusokkal, egyéb reklámanyagokkal minél több emberrel ismertessék meg és népszerűsítsék az intézményt. (ELTE Könyvtári Nap, Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és Gimnázium, Zeneakadémia, Múzeumok Majálisa, Könyvfesztivál, Nyelvpárádé, Európai Nyelvi Koktéltár). Szívesen vesszünk ilyen megkereséseket is zenei képző intézményektől.

Rendezvényeink igen sokszínűek. A programok kapcsolódnak *országos szakmai és kulturális projektekhez* (Országos Könyvtári Napok, Magyar Tudomány Ünnepe, Liszt-év, Kodály-év), *nemzetközi felhívásokhoz* (Nyelvek Európai Napja, A zene világnapja, a Zene Ünnepe, Chopin-év), *évfordulókhöz, aktualitásokhoz*, de egyéni ötletek, kívülről jövő felkérések ugyanúgy helyet kapnak közöttük. Évente cca. 100 rendezvényt tartunk, irodalmi estek, kiállítások, koncertek, könyvbemutatók, konferenciák, zenei előadások formájában.

Zenei területen kiemelkedő projektünk a 2009-ben indult „*A közép-szert még érinteni sem óhajtanám*” – Fryderyk Chopin története c. vándorkiállítás, mely a *Nemzetközi Chopin Év* keretében a varsói *Nemzeti Fryderyk Chopin Intézet és Múzeum* és könyvtárunk több éves munkája nyomán jött létre. A vándorkiállítás anyagát a Chopin Intézet munkatársai készítették (a magyar vonatkozású részt Sárközi Andrea, a Zeneműtár vezetője állította össze) és az OIK-nak ajándékozták, valamint 28 db, több százezer forint értékű Chopin faksimile kotta is állományunkat gazdagítja. A kiállítást 2009. október 16-án nyitottuk meg az OIK-ban. Ezt követően több megyei könyvtárban (Debrecen, Szeged, Győr, Pécs), a szolnoki *Aba Novák Kulturális Központban*, a budapesti *Lengyel Házban*, a *Pécsi Tudásközpontban*, a *Művészetek Palotájában* és az egrai *Gárdonyi Géza Színházban*, legutóbb pedig a *Ferenczy György Alapítvány Budapesti Nemzetközi Chopin Zongoraversenyén láthatta a közönség*.

Számos további sikeres zenei kiállításunk volt, például a „Wagner? Wagner!” című kiállítás 2008-ban, a Bárdos Lajos emlékkiállítás, illetve a vándorkiállításaként is látható „... mindezt a hatalmas hangzavart egy nő csinálta...” című, női zeneszerzőkkel foglalkozó kiállítás.

A rendezvények kapcsán számos új együttműködés alakult ki. Kiváló partnerünk a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és Gimnázium, a Weiner Leó Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola, a Váci utcai Ének-zene Általános Iskola, a budapesti Ward Mária Általános Iskola és Gimnázium, a Liszt Ferenc Társaság, a Richard Wagner Társaság, a Bárdos Lajos Társaság, a Magyar Kodály Társaság, a Budapesti Operabarátok Egyesülete, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Kutatókönyvtára és más zenei gyűjtemények. Számos előadóval és előadói csoporttal alakult

ki jó kapcsolat, pl. a Magyar Állami Operaház művészeivel, a Triola Fúvóegyüttessel, a Szervánszky vonósnegyessel, a fiatal doktoranduszokkal, kutatókkal és zenészekkel kialakuló kapcsolat is sok színvonalas előadást, koncertet eredményezett.

Az idei év legemlékezetesebb eseménye a Kodály-évhez kapcsolódó kiállítás-megnyitó volt a Magyar Kodály Társaság és az LFZE Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézete (Kecskemét) együttműködésével.

Az OIK működését segítő civil szervezetek

Nagy örömet jelent, hogy 2008-ban két civil szervezet jött létre az OIK céljainak támogatására. A „*Hogy az idegen nyelv ne legyen idegen!*” *Alapítványt* egy, a könyvtárukhöz közel álló személy hozta létre, kuratóriumában több neves személy is részt vesz. A *KÖNYV(tár)TÁMASZ Egyesület – az OIK Baráti Köre* – 2007-ben azért alakult, hogy mozgósítsa a könyvtár iránt elkötelezett embereket, és összefogásukkal támogassa az intézményt.

Elismerések

Az elismerés nemcsak akkor fontos, ha mi kapjuk, mi magunk is kifejezzük elismerésünket olvasóinknak. Ezzel a céllal alapítottuk „Az év olvasója az Országos Idegennyelvű Könyvtárban” díjat, amelyet 2010-ben Zeneműtárunk gyakori látogatója, Tulu Icózü, Magyarországon élő török operaénekesnő nyert el. – Nagy öröm számunkra, hogy az OIK 2010-ben elnyerte „Az Év könyvtára” címet, 2012-ben pedig a szakma képviselői „A Könyvtárügyért” kitüntetésben részesítették könyvtárunk kollektíváját. A díjak elnyerése nagy felelősség is; folyamatosan fejleszteni, fejlődni, napról napra bizonyítani, hogy a legjobbak közé tartozunk, és hogy az *OIK – a könyvtári szolgáltatások mellett – Budapest jól ismert és közkedvelt kulturális agorája*. A legnagyobb elismerés azonban mégis a minél több elégedett könyvtárlátogató.

Mender Tiborné

Lajtha László születésének 120. évfordulója

Lajtha László a Francia Akadémia (Institut de France – Académie des Beaux-Arts) első magyar zeneszerző tagja, a XX. század egyik jeles magyar zeneszerzője, többek között kilenc szimfónia, három balett, egy opera és számos kamara-zenemű, egyházi mű szerzője. Nagy elődeihez, Bartókhoz és Kodályhoz méltó népzene- és népzene- kutató – széki gyűjtése nagy hatással volt a most éppen negyven éve elindult táncházmozgalomra – Kosuth-díjas tudós. Nagyszerű zenepedagógus, aki harminc éven át tanított a Nemzeti Zenedében, ő volt az intézmény utolsó főigazgatója. A Ma-

gyar Rádió zenei igazgatója, egyházzene-sz, karmester és karnagy.

Kultúr-diplomata, igazi polihisztor aki több rangos nemzetközi szakmai szervezetben töltött be meghatározó pozíciót

Hajlíthatatlan jellemű ember, aki a magyar történelem legnehezebb időszakában is bátran kiállt sziklaszilárd elvei mellett, és mindig bizonyította hazája iránti elkötelezettségét. 1947-ben felkérték egy filmzene elkészítésére, így egy évet családjával Londonban töltött. Mikor 1948-ban lejárt angliai szerződése többen marasztalni kívánták, szerződés meghosszabítást is ajánlottak; a válasza az volt: „Én magyar művész vagyok, a gyökereim otthon vannak. – Miért ne mennék haza? Akkor jövök vissza Nyugatra amikor akarok” Naivan így hitte... 1948-tól tizennégy éven át nem kapott útlevelet. Kegyesztetté vált. 1963-ban hunyt el, halála után életművét felesége *Rózsai néni*, majd unokahúga *dr. Lajtha Ildikó* gondozta. A hagyaték 2001-ben került a Hagyományok Házába.

Egy egész generáció nem ismerhette meg műveit. *Solymosi Tari Emőke* még a Zeneakadémia zenetudományi szak hallgatója volt mikor egyik

tanára felhívta a figyelmét, hogy foglalkozzon Lajtha László zeneszerzővel. Az ifjú zenetudós – ma már a Zeneakadémia zenetörténet-tanára – nagy lelkesedéssel kezdte kutató munkáját. Ennek eredményeként – számos tanulmány mellett – ma már négy könyvet jelentetett meg. Ezek közül a „*Két világ között*” című kiadványban ismerhető meg legjobban Lajtha László élete és munkássága.

A Könyv bemutatója a Hagyományok Házában volt 2010-ben, egy időben *Erdélyi Zsuzsanna*: „*Kockás füzet*” c. könyvével.

*

Hangverseny a Hagyományok Házában

2012. november 10-én

Virágok vetélkedése – Népzene és komolyzene

E hangversenysorozat keretében *Lajtha László* gyűjtéseiből adtak elő egy csokorra valót a *Szeret együttes* művészei. Előadásukban megszólalt: a Sopron megyei cimbalom muzsika; Gyimesi keservesek és tánczene; Körispataki táncok – részletek a széki gyűjtésből.

A második részben Lajtha X. vonósnyegyesének forrásanyaga és a vonósnyegyes került bemutatásra a *Kádár kvartett* előadásában. Tagjai: Kádár István, Sipos Gábor, Máté Győző, Mahdi Kousay. – A műsor háziasszonya *Herczku Ágnes* közvetlen szavakkal ismertette a műveket és előadókat, és a hangverseny során előadott Bartók Béla és Ligeti György egy-egy művét.

Dr. Lajtha Ildikó, a zeneszerző családi levelezéséből olvasott fel részleteket. A személyes hangú hangvételi levelek, az élet mindennapi eseményeiről, a komponálásról, művek elemzéséről, menetrendszerű pontossággal közlekedtek a szülők és fiaik – az Angliában élő László és az Amerikában élő Ábel között – akikkel személyes találkozásra nem volt lehetőségük 14 éven át. E részletek sok érdekes, ismeretlen eseményről lebbentették fel a feledés függönyét.

*

A Magyar Művészeti Akadémián

június 27-én tartottak emlékülést a zeneszerző tiszteletére.

Dr. Erdélyi Zsuzsanna néprajzkutató 1953 és 1963 között *Lajtha László* egyik legközelebbi munkatársa volt; a szövegek szakértőjeként, rendszeresen részt vett a gyűjtéseken, *Tóth Margit* zenetudós-zenei szakértővel együtt, ők hárman alkották a népzene- gyűjtő csoport utazó csoportját. Ezeknek az éveknek gazdag élményanyagáról számolt be *Erdélyi Zsuzsanna* – az Akadémia tagja – és *Solymosi Tari Emőke*, aki gazdag képanyaggal illusztrálva idézte részletesen a zeneszerző életét, immáron hosszú évek kutatásai és anyaggyűjtése alapján.

Ünnepi hangverseny

Budapesten a Hagyományok Házában

Lajtha László születésének 120. évfordulóján 2012. június 30-án

a Hagyományok Háza és a Nemzeti Filharmonikusok
közös rendezésében.

A koncerten Lajtha két világi kórusműve és két kamarazenei alkotása hangzott el, továbbá felcsendültek dallamok a szerző népzenei gyűjtéséből. A programban szereplő Lajtha-kompozíciók egyaránt példázzák a Lajtha-zenének a magyar népzenehez való szoros kötődését, valamint a hazai zeneszerzésben egészen egyéni franciás irányultságát. Az előadott művek:

Esti párbeszéd – A hegylakók (Áprily Lajos verseire) Op. 16 (1932)

Nemzeti Énekkar, vezényelt Antal Mátyás

Szonáta gordonkára és zongorára Op. 17 (1932)

I. Aria. Largo molto, II. Capriccio. Presto, III. Fantasia. Lento – Allegro

Szabó Péter – gordonka, Lajkó István – zongora előadásában.

Lajtha László népzenei gyűjtéseiből adott elő: *Kobzos Kiss Tamás*

Magyar Állami Népi Együttes zenekara

X. vonósnégyes Op. 58 (1953) *Kádár István vonósnégyes* előadásában

I. Première partie. Très lent, II. Deuxième partie. Léger et volent

III. Troisième partie. Lent mais allant, sans trainer

Négy madrigál (Charles d'Orléans verseire, Nadas Katalin fordításában) Op. 29 (1939)

Nemzeti Énekkar, vezényelt Antal Mátyás

A műsorvezető, *Solymosi Tari Emőke* zenetörténész, kiválóan ismertette a műveket és részletes tájékoztatást nyújtott a zeneszerző életéről amit a vetítés tett teljessé.

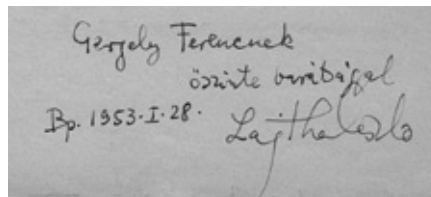
A rendezők reményei szerint a hangverseny – melyen a Nemzeti Énekkar, továbbá kiváló hangszeres muzsikások működtek közre – hozzájárul ahhoz, hogy az oly hosszú időn át méltatlanul mellőzött, az utóbbi években újra felfedezett mester zenéje utat találjon a szélesebb közönség szívéhez.

Márkusné Natter-Nád Klára

Mikor énekeljük a Lajthát?

Ez a kérdés időről-időre elhangzik kórusom tagjai körében. „A Lajtha” a szerző vegyeskarrá és orgonára komponált miséje: **Missa pro choro mixto et organo** Op. 54. 1952-ben írta, az 1951-ben elhunyt Alfonse Leduc emlékére, aki párizsi kiadója és jó barátja volt.

Templom kántorának: „Gergely Ferencnek öszinte barátsággal Bp. 1953. I. 28. Lajtha László.”

Szak Ányos mutatta be a pesti ferences templom kórusával 1953. június 28-án. Amikor 1954-ben a frissen pappá szentelt *Bucsi László* atya – főpásztora kifejezett kívánságának engedelmeskedve – átvette a kórus irányítását, a fiatal és tehetséges pap-karnagy keze alatt tanulták meg az új kórustagok, és az 1960-as évektől kezdve sokszor elő is adták. Lajtha László haláláig mindig jelen volt azokon a szentmiséken, melyeken a Missa volt az ordinárium. *Bucsi László* mesélte, hogy Lajtha László ilyenkor atyai szeretettel karolta át a vállát, így köszönte meg a mise szép megszólaltatását. Az orgonista mindig Gergely Ferenc volt, aki a mise orgona szólamát csodálatos regisztrációval, felejthetetlen színekkel adta elő.

Liszt Ferenc, Bartók Béla, Kodály Zoltán zenéjének magyar szívérványában pompáznak Lajtha színei is. „A zenészek beszélnek dallamvonalról, a színek harmóniájáról, hangszínekről, magasságról-mélységről, világosságról-sötétségről – holott ezek a zenében nem léteznek. Mi, muzsikások azonban egyre fokozottabb mértékben használjuk – a zenére vonatkoztatva – ezeket a kifejezéseket, amelyeket a festésztől csentünk el.”¹ Bár attól, hogy valaki ismeri és szereti az egy évtizeddel idősebb Bartók Béla és Kodály Zoltán zenéjét, még nem biztos, hogy Lajthához is közel tud kerülni.² De a rendnek, a mesterség örök törvényének szeretete, annak egyre inkább való tökéletesítése az, ami nemcsak egy festő barátjával, de velük is egybefűzte a láthatatlan törvények rendalkotó törekvéseiben.³

Lajtha László élete színtere Magyarország és Franciaország volt, mindkettőnek magas megbecsülését élvezhette művészete. Lajtha László tudta, hogy a két kultúrával kapcsolatban pontosításra szorul zenéjének meghatározása. Némi öniróniával így jellemzi helyzetét: „Furcsa sorsra jutottam. Magyarországon legtöbbször azt írják rólam, hogy muzsikám egyik fő jellegzetessége, hogy franciás, Franciaországban meg még akkor is

¹ Lajtha László: Megnyitó beszéd Medveczky Jenő kiállításán (1962) in Lajtha László összegyűjtött írásai I. (Berlász Melinda, 1992)

² Tóth Sándor beszélgetése Solymosi Tari Emőkével: A Francia Akadémia magyar zeneszerzője in Új Ember 2012. július 1.

³ Lásd: Lajtha László: Megnyitó beszéd Medveczky Jenő kiállításán (1962) in Lajtha László összegyűjtött írásai I. (Berlász Melinda, 1992)

magyar folklórt emlegetnek, mikor én azt hiszem, és bizonyítani is tudom, hogy abban a muzsikában bizony semmi folklór nincsen.⁴ Vagy más helyen: „... az én zenémet Magyarországon franciának tartják, Franciaországban pedig magyarnak. Valójában az én eszményem szerint európai zenét szeretnék írni. Európának sok arca van. Azt szeretném, ha az én zeném lenne az egyik a sok közül.”⁵ A legmagyarabb francia- és a legfranciáibb magyar zeneszerző mindkét kultúra számára maradandót alkotott, hiszen csak egyetlen valódi kultúra létezik: az Isten szeretetének szépségét árasztó erő. Erdélyi Zsuzsánna könyvében: „A kockás füzet” – Úttalan utakon Lajtha Lászlóval a zeneszerző csodálatos vallomását olvashatunk: „A zene nem aszketizmus, hanem maga a meleg élet, meleg vér, amely él és lüktet, kacag és sír, de ott van minden taktusban. Az az igazi muzsikos, az az igazi zenehallgató, aki egészen oda tudja adni magát a muzsikának. Az a lélek, mely olyan, mint egy fehér lap, amelyre azt írhatok fel, amit akarok, és aki akár könnyesen, akár mosolyogva, gyengéden visszamosolyog rám, azt érzem, hogy egészen az enyém, hogy újjammal áthatoltam a testén a szíve legmélyéig. Magamhoz szorítottam, s örömmön, bánaton, tragédián, szerelmen keresztül együtt tudunk repülni vele az Úr Isten melegeit láthatatlan Végtelenbe.”⁶ Olvasva a „kockás füzetet”, bizonyára sokan érzik majd úgy, hogy a főként politikai okokból elhallgattatott, félretett, sokak által ma már alig ismert Lajtha László valójában nagyon is közel áll hozzájuk. Ha pedig jobban megismerik az embert, talán többet akarnak tudni a zenéjéről, erről a minden kortársától eltérő, csak Lajthára jellemző, egészen egyéni hangú muzsikáról.⁶

Nem tudjuk most a zeneszerző életútját összefoglalni. De egyházzenei műveinek keletkezése életének legkilátástalanabb korszakára esik, ezért ezekről az évekről szólnunk kell. 1948-ban hazajött Nyugatról, ahol sikeres, elismert zeneszerzőként ünnepelték. Lajtha tisztában volt azzal, hogy kint jobban élhetne, de azzal is, hogy komponálni csak itthon tud. Nagyon erős gyökerek kötötték Magyarországhoz. Hazatért tehát. Számított a nehézségekre, de arra nem gondolhatott, hogy ő, aki 1945-től három igazgatói állást is betöltött, azaz a magyar kulturális életben megbecsült személyiség volt, kenyérkereset nélkül marad.⁷ Belső száműzetésben, „a szorongattatás napjaiban” írta meg legnagyobb opusait, így például kilenc szimfóniája közül hatot, tíz vonósnyégyese közül négyet, de ekkor született meg két Koncertszonátája, továbbá két Miséje (1950. és 1952.), Magnificatja (1954.), Három Mária-himnusz (1958). Lajtha alkotóművészete éppen a legsanyarúbb körülmények között ért fel csúcára: éppen akkor vált az

⁴ Lajtha egy előadásának részlete in Lajtha László összegyűjtött írásai I. 14.

⁵ Lajtha László látogatása Párizsban (1962) in Lajtha László összegyűjtött írásai I. 295.

⁶ Solymosi Tari Emőke: Szerkesztői utószó (2010) in Erdélyi Zsuzsánna: A kockás füzet – Úttalan utakon Lajtha Lászlóval

⁷ Tóth Sándor beszélgetése Solymosi Tari Emőkével: A Francia Akadémia magyar zeneszerzője in Új Ember 2012. július 1.

európai magas kultúra részévé, amikor erőszakkal akarták attól elszakítani.⁸

A református Lajtha felesége, *Hollós Róza* katolikus volt. Lajtha sohasem tett különbséget vallások között. A hit számára „az egyetlen, mindig megmaradó erő. Csalódhatunk mindenben, csak az emberségben és a Krisztusban nem csalódhatunk soha, ha megvan a hitünk. De ha elvesz e hit, reánk zuhan e zűrzavaros világ minden üressége.”⁹ Lajtha azonban nemcsak mély hitét vallotta meg egyházi műveiben, ezekben a gyönyörű darabokban, hanem egyúttal politikailag is állást foglalt. 1950-ben, amikor ez szinte provokációnak számított, megírta első miséjét vegyes karra és zenekarra. Mindössze néhány hónap alatt készült el vele, szinte kiszakadt belőle ez a bensőséges, mégis oly emelkedett muzsika. Még azt is odaírta: *In diebus tribulationis*, azaz a szorongattatás napjaiban. Amikor 1957-ben a Magyar Rádió művet kért tőle, éppen ezt a misét ajánlotta, persze egy semleges címet választva. Az eredeti cím: *Mise a szorongattatás napjaiban, 1950*, nyilvánvalóan nem volt elfogadható 1957-ben. Lajtha 1951-ben Kossuth díjat kapott, mivel a hatalom képviselői valahogyan rendezni akarták a nemzetközileg elismert zeneszerző-tudós helyzetét. (Persze nem zeneszerzőként kapta a díjat, hanem népzene kutatóként). Erre a következő esztendőben újabb misét komponált, ezúttal orgonakísérettel. Egyik levelében megjegyezte, hogy „a hívő emberek vigasztalására” írta.¹⁰ Meglepő, hogy Lajtha mélyen vallásos kálvinista létére a római katolikus liturgiához fordult. Ismerte persze, hisz liturgiát egykor a Zeneakadémia zeneszerzés növendékeként tanult, majd a párizsi Schola Cantorumban elmélyíthette ismereteit. Művészi-alkotói értelemben azonban 58 éves koráig semmi jelét nem adta egyházzenei érdeklődésének. Nem komponált a Szabadság téri református templom általa vezényelt *Goudimel Kórusának*, és – bár foglalkoztatta a református templomi közösségi ének hazai helyzete – zenét a protestáns templomi gyakorlat számára nem írt. Ha van öntörvényű, csakis belső indítékból keletkezett mű-csoportja Lajthának, ez a kései egyházzenei termés feltétlenül ilyen. Hisz épp olyan korban írta miséit, amikor a vallásgyakorlat durva korlátozásával, a templomok nagy múltú zenei együtteseinek, az egyházzene egyesületeinek, kiadóinak, zeneakadémiai tanszékének szétzilálásával a kompozíciók hazai előadására reménye sem lehetett. Elesettségekben azonban vigasztalást nyújthatott számára az általa hangokba foglalt miseszöveg, a Magnificat és a Mária-himnuszok.¹¹

⁸ U.o.

⁹ Lajtha László: Konfirmál a fiam in Kálvintéri Lapok, 1937. március

¹⁰ Tóth Sándor beszélgetése Solymosi Tari Emőkével: A Francia Akadémia magyar zeneszerzője in Új Ember 2012. július 1.

¹¹ Lásd: Breuer János: Fejezetek Lajtha Lászlóról (1992)

Mi, a Liszt Ferenc Kórus tagjai, akik az ötvenes évek második felében, majd a hatvanas évektől folyamatosan kerültünk a kórusba, már úgy éreztünk oda, hogy a Lajtha mise repertoár darab volt. Én nem is tudtam, hogy Lajtha református volt. Egyetlen zeneszerzőről tudtam akkor félig gyermekfejjel, hogy nem katolikus és mégis a szent zenék zenéjét írta: Bachról. Az ökumenikus gondolat még nem volt tudatos bennünk, de a még az egyházi kórusokban is szükségszerűen előforduló más vallásúakkal való barátságos kapcsolat annál inkább. Boldog védettségben éltünk ebben a rettenetes korszakban. Tehetséges karnagyunk pedig a legjobb zenéket énekelte velünk. A gregorián – Palestrina – Bach – Liszt „tengely” folytatásaként a XX. század magyar egyházzenejét szólaltatta meg kórusával. Kodály: Missa Brevist énekelte orgonával és zenekarral is. Minden újra fogékonyan tanította nekünk a Lajtha misén kívül Farkas Ferenc, Lisznyay Szabó Gábor vagy Koloss István éppen elkészült misekompozícióit. És persze a magyar egyházzene megújításán fáradozó zeneszerzők motettáit, kórusműveit. A nagy zenekaros misék és oratóriumok mellett ez az örökség is állandó ápolásra szorul. Mesterünk korai halála után (67 éves korában, 1998-ban hunyt el) az én felelősségem maradt, hogy a kórus a fejében-szívében-torkában hordozott kincs birtokában folytassa énekes munkáját. Hogy az újak is megtanulják mindazt, amit a régiek tudnak, amíg velünk lehetnek. És ugyancsak nagy öröm, amikor közösen fáradozunk azon, hogy mindnyájunk számára új művet mutassunk be, mint tavaly november 2-án, Halottak napján Szőnyi Erzsébet Missa Misericordiae – Requiem művét.

Lajtha László orgonás miséjét a Credo nélkül legutóbb júniusban énekelte szentmisében, melyet közelgő születésnapja alkalmából és Bucsi László pap-karnagyunk halálának évfordulójára emlékezve őrtünk mutattunk be. Előtte hosszú időn keresztül tanítottam az újabb hozzánk csatlakozó kórustagoknak, hogy ne kelljen feladni ennek a szépséges műnek az ismeretét. Hiszen rendkívül gazdagító volt és maradt számunkra.

Érdekes, hogy az a zeneszerző, akit az orgona nem különösebben foglalkoztatott az Op. 54-es Mise előtt, milyen gazdag színvilágú regisztrációt írt elő ennek partitúrájában. Törekeny-szép zene, érzékeny tempó-váltásokkal, gazdag dinamikai árnyalatokkal. A tempók hullámválása az egész műre jellemző. Mintha az Istenhez forduló, Őt dicsőítő ember imájának újból és újból való nekibuzdulását hallanánk. A szerző által valaha alaposan elsajátított vokális polifónia gyönyörű újkori megvalósulása a Mise, mely ezért jól énekelhető, kortárs hangzásvilágában is oldottan előadható a kórus számára. A kiváló zongorista Lajtha ebben a művében nem írt technikai szempontból bonyolult hangszerzólámat. De a hangszínek tekintetében igényesen regisztráló játékosra számíthat. Nekünk szerencsénk volt. Évtizedeken keresztül *Gergely Ferenc* orgonaművész utánozhatatlan orgonajátékával adtuk elő a Misét. A Kyrie, Gloria és Agnus Dei tételeket bevezető és a minden tételt lezáró orgonás részeket minden

előadás alkalmával nagyon vártam. Jólesett gyönyörködni bennük. Átélni, ahogy az eget ostromolják, vagy ahogyan minket magunkat visznek a mennyei karok közé, hogy angyalokkal énekeljük a dicsőítés különös magasságokba fölvitt hangjait, majd ahogyan ezek is áttetszővé válva tűnnek el a végtelenben.

Lajtha Lászlónak még egy művét énekelte. *Siráq Péter* karvezetői diploma hangversenyén, mint külső kórus a *Magnificat*ot adtuk elő. Előtte heteken keresztül gyakoroltuk vele a művet, mindig a vasárnapi 10-es misén való éneklésünk után. Emlékeim szerint lenyűgöző koncert volt, Péter és a kórus nőikara remekelt.

A Budapest Búcsún 1992. június 27-én a Budavári Evangélikus Templomban énekelte a Misét, Bucsi László atya vezényletével. Mintha egyedül a mi karnagyunk tudta volna, hogy a zeneszerző születésének 100. évfordulója küszöbén járunk. A hangverseny többi szereplője műsorában nem adta semmi jelét ennek. Valóban csak remélni lehet, hogy a jövőben – legalább a kerek évfordulók idején – egyre többen ünnepeljük majd Lajtha Lászlót.

Farkas Mária

Emlékhangverseny Mátészalkán

A Kapisztrán Szent János Kórus karnagya és a „Nándorfehérvár 1456” c. oratórium zeneszerzője Páter Tamás Gergely Alajos tiszteletére

Mátészalkán a Szent József Plébánia templomban, a ferences zeneszerző Páter Tamás Alajos életét és művészetét felidéző Emlékhangversenyt tartottak két kórus részvételével 2012. május 12-én. A szervező a mátészalkai *Zenebarátok Kórusa*, a meghívott vendégkórus a határon túlról érkező *Kaplonyi Páter Szabó Dömjén Vegyeskar* volt.

A műsor nyitányaként az egyesített kórus előadásában hangzottak fel Tamás Alajos művei: Elsőként említjük meg a *Hunyadi bízzál* c. kórusmű előadását, a ferences karnagy legnagyobb tisztelete jeléül, a 150 tagú zenei együtteset – *Kapisztrán Szent Jánosról* – a világraszóló nándorfehérvári győzelem hősről nevezte el, mint zeneszerző pedig oratóriumot komponált „*Nándorfehérvár 1456*” címmel. E mű bemutatóját *Páter Tamás Gergely Alajos*, zenei együttesével, 1956. október 22-én tartotta, Kapisztrán János halálának 500-ik évfordulóján, Budapesten a Belvárosi Főplébánia Templomban. A forradalom előestéjén bemutatott mű döbbenetes hatása évtizedekre előre mutatott. Hanglemezen és nyomtatásban az amerikai ferences atyák adták ki 1959-ben. A „Hunyadi bízzál” című korált, melyet

sokáig csak illegálisan énekelhettek, ma már az emlékkoncerteken hagyományosan minden alkalommal közösen eléneklik, hiszen vannak akik még őrzik emléükben és ismerik e lelkesítő hangulatú jól énekelhető dallamot és szívesen ismertetik meg az ifjabb generációkkal, így könnyen válik közös énekké. Ez alkalommal a kórus énekét *Jónucz Alfonz* vezényelte.

A közös énekkar előadásában felhangzott még a: Szent Márton ének – Benedek Viktória orgona kíséretével; a Szent Ferenc himnusz – szólót Ignác Gyula énekelte; orgonán Benedek Viktória kísért, mindkét művet *Balogh Ferencné* vezényelte.

A vendégeket és közreműködőket *Pénzes Ottó* a Művészetbarát Egyesület elnöke üdvözölte. A vendégek részéről *Szilárdi Ferencné* az Alapítvány elnöke köszöntötte az ünneplő Közönséget, – a kuratóriumi tagok: Kollár Éva professzor, Liszt-díjas karnagy, Páter Hegedűs Kolos ferences rendi tanár, az Alapító Kovács Márta és Bernhart Tiborné zenetanárnő az egyik legrégebbi Kapisztrán kórus tag nevében. – Szavait az emlékezés jegyében foglalta össze, ebből idézünk részleteket.

– Tamás Gergely Alajos 1945-ben a háború megviselte lakosság körében kezdte meg kórusának szervezését a romos budai Margit körúti Ferences rendház épületében. Nemcsak az épület, de a lelkek is súlyosan sérültek voltak. A lelkek inségére előtermelt egy nyurga, lobogó, barna szerzetesruhát viselő fiatal atya, aki énekeseket keresett. Az elsők közülük a megrongált templomban együtt adogatták a cserepeket a tető javításához. És énekeltek, mert az atya rögtön befogta őket a maga izzó vonzaskörébe. Egyik énekes hozta a másikat...megalakult a felnőtt kórus, a gyermekkar, majd zenekar is társult a kórushoz, és a 150 tagú együttesét Kapisztrán Szent Jánosról, az 1456 évi világraszóló nándorfehérvári győzelem hősről nevezte el. Hallatlanul komoly munka kezdődött el az ő igényes irányításával. Hamarosan ismertté vált az együttes, felkérést kaptak és gyakori fellépők voltak a Magyar Rádióban és a Zeneakadémián. Ám néhány év múlva, az 1950-es években, egyházi együttes szereplésére már csak a diplomákban volt lehetőség, de ezzel hangversenyeik száma nem csökkent, szerte az országban és a főváros legnagyobb diplomáiban továbbra is rendszeresen szerepeltek. Megismertette és huszonkét esztendő karnagyi működése során megszólaltatta a zeneirodalom valamilyen nagy korszakának legjelentősebb alkotásait. De nemcsak kiváló karnagy volt, mindenkor példát állított a muzsikások elé emberségével, figyelmességével, segítőkészségével, szerénységével. 1967-ben bekövetkezett halála pótolhatatlan veszteség volt. – *Nekünk akik még élünk, egyik feladatunk, hogy Tamás Alajos Atyára emlékezzünk, és megismertessük életművét azokkal akik nem ismerhették karizmatikus egyéniségét.* –

Zeneszerzői, egyházzenei művei megmaradtak az utókorra, és azokat az 1995-ben létrehozott *Tamás Alajos Zenei Alapítvány* gondozza. E művek méltóak arra, hogy ismertté váljanak, elterjedjenek, ennek érdekében

az Alapítvány minden második (páratlan) esztendőben pályázatot hirdetett: gyermekkarok, felnőtt énekkarok, egyházi kórusok számára. A beküldött pályázati anyagot szakmai kuratórium bírálta, díjazta és a legjobbak gála hangversenyen mutatkozhattak be a Budai Országúti Ferencesek Templomában.

Az utóbbi évek nehezedő körülményei során megnőtt a vidéki kórusok számára az utazási költség előteremtésének gondja. Az Alapítvány Kuratóriuma a legutóbbi évben – Páter Tamás Alajos egykori misszióját követve – azt a megoldást választotta, hogy kihelyezett emlékhangversenyt tart, meglátogatva az ország különböző területén jelentkező kórusok találkozóit. Így került sor az első hangversenyre *Zalaegerszegen* 2011. október 8-án, a *Zalaszentgyörgyi Gyertyafény Kórus Alapítvány* meghívására – akik 2003-ban gyermekkórus-kategória győztesek voltak a budapesti hangversenyen. –

Most 2012-ben örömmel fogadta az Alapítvány kuratóriuma Mátészalka jelentkezését a hangverseny rendezésére. A *mátészalkai Zenebarátok Kamarakórusa* a Páter Tamás Alajos Alapítvány Országos Zenei Pályázatán két alkalommal is részt vett: 2003-ban – éppen május 12-én – amikor a felnőtt-kórus kategóriában I. helyezést nyert, majd 2005-ben, amikor ismét díjazott volt. Mindkét alkalommal részese volt az év októberében Budapesten az Országúti Ferences Templomban tartott Díjkiosztó Gála hangversenynek.

A mátészalkai hangverseny szépen összeállított műsorában a zenei blokkot minden esetben rövid ismertető előzte meg, a műsorvezető *Pénzes Ottó* előadásában. Elsőként Tamás Alajos zeneszerzői, karnagyi és emberi nagyságát méltatta. A művek kapcsán utalt életének sikeres és szenvedésteljes vonulataira. Nagyon szép idézetet olvasott fel *Párkai István* professzor, Kossuth-díjas karnagy írásaiból akinél a Zenebarátok Kórus karnagya Balogh Ferencné Nagy Viola felsőfokú bizonyítványát szerezte.

– „Tamás Alajos méltó arra, hogy művei napvilágot lássanak és mind szélesebb körben elterjedjenek, ismertté váljanak. Hallatlan színes egyéniség volt, nyílt emberségével mindenkit meghódított, aki a közelébe került. Alázatosan szolgálta az egyházi zene ügyét, és annak irodalmát műalkotásaival gazdagította. Nemzedékek köszönhették Neki, hogy teljes és hiteles képet kaphattak a zeneirodalom e területéről. A keresztény népművelés kiemelkedő alakja volt, de előkelő helyet foglalt el a kor zenetörténetében is. A ferences pap-zeneköltő ezerszínű finom árnyalatokban és drámai kifejezésben gazdag alkotásai közel állnak az éneklő közösségek lelkületéhez.”

A hangversenyen a *Zenebarátok Kórusa* igényes, gazdag műsorral, három önálló blokkban mutatkozott be. Bevezetőként elhangzott a kórus bemutatása. Néhány adatot ismertettünk: A kórus 1993-ban alakult, létszáma 25 fő, repertoárjuk a gregoriántól napjaink kórusmuzsikájáig terjed

elsősorban a cappella kórusok, néhány zongorakíséretes művel gazdagítva. 2002-ben Nagykállóban a KÓTA Arany minősítését nyerték el. Évenkénti részesei nagyobb kórustalálkozóknak, fesztiváloknak. Mátészalka, Aggtelek, Nagykálló, Miskolc, Gyöngyös, Fehérgyarmat, „Tisza-parti Dalostalálkozó”. Határon túl: Kaplony Nagykároly, Munkács. 2007. óta tagjai a Pedagóguskórusok Országos Társaságának, és résztvevői a találkozóknak. Karnagyuk, Baloghné Nagy Viola számos kitüntetés: Nívó-díj, Pro Urbe-díj, Elismerő oklevél tulajdonosa.

Tamás Alajos művei közül énekelték az: Ave Maria, O memoriale, Lacrimae Petri (4 korál), Tábori mise (egyik tétele az oratóriumnak) és a Mária neve, c. kompozícióit. Zeneirodalmi válogatásukban előadott művek: Palestrina: Jesu, Rex admirabilis. J.S. Bach: Áldva áld az Isten engem. Liszt Ferenc: O, salutaris hostia. Bárdos Lajos: Ave maris stella. Werner Alajos: Égi szűz virág. Vezényelt: *Balogh Ferencné*.

A vendégkórus, a **Kaplonyi Páter Szabó Dömjén Vegyeskar** határon túlról – Nagykárolytól 4 km-re, fekvő Kaplonyból – érkezett, immáron nem először, így kedves ismerősként köszönthették őket. A katolikus egyházi kórus 2005-ben alakult és 2009-ben vette fel, az Erdélyben elismert neves egyházzenei Dömjén atya nevét. 25-30 tag alkotja a kórus létszámát. Rendszeresen szolgálatot teljesítenek egyházi ünnepeken de gyakran szerepelnek kórustalálkozók Erdély-szerte, és néha határon túlra is eljutnak. Gyakran éneklék külföldi nagy mesterek műveit, de szívükhöz a magyar zeneszerzők művei állnak legközelebb. Karnagyuk: *Jónucz Alfonz*. E hangversenyen jól összeállított, zeneileg szépen előadott műsorral szerepeltek, elhangzott: Tamás Alajos: A Fekete Mária, Gombosi bölcsőcske. Liszt Ferenc: Él a Krisztus. Bárdos Lajos: Megfeszített Jézus. Daróci Bárdos Tamás: Szent József himnusz. J. Gruber: Requiem-részletek. Zongorán közreműködött: *Baumgartner Márk*. Vezényelt: *Jónucz Alfonz*.

A hangverseny során elhangzott kórusművek zeneileg és tartalmilag átélte előadása mély hatást gyakorolt a hallgatóság és az énekesek számára is. Az emlékezés új meghitt ismeretséget szerzett, aminek őszinte megnyilvánulása az a levél amit a hangversenyt követően küldött a Kaplonyi Vegyeskar karnagya *Jónucz Alfonz* a vendéglátó mátészalkai Zenebarátok karnagjának:

„Amikor először hallottam Tamás Alajosról, még nem tudtam milyen emberről, milyen zeneszerzőről van szó. Amit megtudtam róla, előttem mindenképpen egy ideált állított fel és ismertem meg benne... Emberség, hit, elkötelezettség, alázat és zeneiség... ez az ami eszembe jut a koncertről és Tamás Alajosról. Erő, ami összeköt bennünket, a zene ereje és az együttzenélés öröme. – Példa és kincs számunkra, amit követni, és féltetni kell, amit ápolnunk kell határokon keresztül is. – Hálával gondolok vissza a budapesti vendégekre és rátok Zenebarátokra!”

Márkusné Natter-Nád Klára

Kodály nyomában Dunapatajon

A Kodály Zoltán Művelődési Ház színháztermében egész napos rendezvényt tartottak 2012 május 19-én

Többszörös jubileumot ünnepelhetett a város Kodály Zoltán születésének 130. évében.

A Művelődési ház alapkövetésének 50 éves avatását, 40 éves évfordulóját, a Dunapataji Népdalkör fennállásának 30 éves évfordulóját.

Valójában még távolabbra tekinthetünk a múltba, amiért éppen „Kodály nyomában” címet kapta e rendezvény. Kodály Zoltán **1940-ben** járt először Dunapatajon. Majd **1962-ben** amikor meglátogatta az 1956-57-es tanévben alakult Ének-zenei Általános Iskola végzős 8. osztályát. Ekkor kérték föl a színházépület alapkövetésére. Harmadszor **1966-ban**, az elkészült Művelődési Ház avatásán. Az akkor itt elmondott beszéde zenetörténeti jelentőségű, – ez volt az utolsó nyilvánosan elmondott beszéde. – Emlékezésésként néhány sort idézünk:

„Mikor 4 évvel ezelőtt arra kértek, hogy tegyek le itt egy alapkövet, nem hittem, hogy megérem: erre az alapköre épület emelkedik. – Ez ugyan egyetlen olyan ház, ahol anyagi, valódi kő letételét bízták rám. De ettől eltekintve már régóta egyebet se teszek, mint alapköveket rakok le szellemi téren. – Ezzel úgy érzem magam mint a régi mondás – fákat ültet a földműves, amelynek gyümölcsét ő maga soha sem fogja élvezni. – Mi biztatott engem erre, hogy ilyen fákat ültessek, minden remény nélkül, hogy valaha gyümölcsüket meglátom?”

Az hogy életem első felében negyvenesztendei falujárás meggyőzött arról hogy a magyar falusi nép tehetséges, csak tanítani kellene és módot adni, hogy tehetségét kifejtse....

Azt gondolom, nem kell kívánni egyebet Dunapatajnak, mint hogy az épület tartalma, belseje méltó legyen külsejéhez. Akkor minden rendben lesz. Ezt kívánom, és várom, ha már én nem is fogom megélni.”

*

A Jubileumi Ünnepszéki meghívói és rendezői

a Dunapataji Nagyközség Önkormányzata,
a DZK Kodály Zoltán Általános és Művészeti Iskola és
a Dunapataji Népdalkör és Hagyományörző Egyesülete.
A rendezvény fővédnöke: Szőnyi Erzsébet, Kossuth-díjas zeneszerző,
a Magyar Kodály Társaság elnöke.

Műsor

Reggeli kezdéssel, a délelőtt folyamán tartották a KÓTA térségi és országos népzenei minősítő versenyét. Bemutakoztak a fellépő énekes és hangszeres csoportok a szölisták, majd népzene és néptánc bemutatót láthatott a közönség.

A délutáni műsor 4 órakor kezdődött, a *Kiállítás megnyitásával.*

„Kodály emlékek Dunapatajon”

A Művelődési Ház előterében a Pataji Múzeum igazgatója *Schill Tamás* köszöntötte a megjelenteket. Elhangzott *Illyés Gyula* verse: Bevezetés egy Kodály hangversenyhez, és a *Kalocsa Kamarakórus* énekelt Kodály Kórusműveket, vezényelt *Villányi Eszter*.

A város, az egyesületek, az iskola és a Kodály Társaság nevében megkoszorúzták az Emléktáblát.

Kodály Emlékhangverseny

Bevezetőben a nagy színházterem színpadáról, felhangzott, a Dunapataji Népdalkör hangulatos szép előadásában, Kodály Zoltán szatmári gyűjtéséből, *Felülről fúj az őszi szél... Nem vagyok én senkinek sem adósa...*,

majd társult hozzájuk: a Kalocsai Hagyományörző Népi Együttes táncosainak két párosa.

Thiesz Zoltán – a Népdalkör és Hagyományörző Egyesület elnöke köszöntötte a megjelent ünneplő közönséget és a meghívott vendégeket, *Bodza Klára* énekművésznőt és *dr. Márkusné Natter-Nád Klára*, a Magyar Kodály Társaság elnökségének tagját, majd röviden bemutatta az együttest.

A *Dunapataji Népdalkör* 1982-ben alakult, és 1998 óta pedig Hagyományörző Egyesületként tevékenykedik. Célunk: a népi kultúra, a hagyományok ápolása, a dunapataji zenekultúra felemelése, a község kodályi hagyatékának megőrzése. Az utóbbi években jelentősen változott a népdalkör összetétele. Legnagyobb örömünkre a csoport nagyon sokat fiatalodott, létszáma 25, és vannak 8 évestől, 82 évesig. Évente általában 20-25 fellépésünk van: közte önálló műsorok, koncertek, népzenei találkozók, és általunk szervezett rendezvények. Az elmúlt 30 év alatt a népdalkör többször minősült. A KÓTA minősítő rendszerében immár 4-szeres arany és egy kiváló, a Vass Lajos Népzenei Minősítő rendszerben 2 arany, valamint 1 ezüst minősítést kapott csoportunk a megalakulás óta. A csoport jelenlegi művészeti vezetője: *Szűcsné Török Ilona*. A csoport szoros baráti, és szakmai kapcsolatot ápol immár 22 éve az erdélyi *Szászcsávási Dalárdával*.

Az elmúlt korszakról szóló megemlékezésre felkérte, a köztünk élő tanúságtevőt,

Szabó Lászlót – a Duna-menti Közoktatási Társulás igazgatóját.

Tisztelt Ünneplő Közönség!

Sokat gondolkodtam, melyik szílat húzzam ki a mai ünnepi bokréta virágai közül. az egész 1939 egyik zimankós decemberi napján kezdődött, amikor három remek pedagógus összehajolt, és arra jutott: Dunapatajon is megszervezzük az Éneklő Ifjúság rendezvényét. Tihanyi Nándor igazgató, Tikász Mihály kántortanító, valamint Szabó Emília tanárnő. Utóbbi személyes kapcsolata révén levelet írt Kodály Zoltánnak, aki a meghívást elfogadta. Az ünnepségre 1940. június 20-án került sor – Kodály Zoltán és felesége: Sándor Emma részvételével. Ezzel a látogatással elindult valami Dunapatajon. Kodály Zoltán személyes jelenléte, az illusztris vendégek: Kerényi György az Énekszó főszerkesztője, Szógi Endre a Szegedi Főiskola tanszékvezetője, valamint az ünnepség inspiráló hatása egészen a mostani pillanatig meghatározza a település kulturális életét.

Bő tíz év telik el, amikor Tikász Mihály tanár úr és a pataji tanításba bekapcsolódó Füzesi Béláné tanárnő – az énekes iskolák országos tapasztalatait látván – elhatározzák, hogy ezt meg lehetne próbálni akár Dunapatajon is. Elképzelésük találkozott Kodály véleményével.

Aztán újabb tíz: 1962 júniusában végzett az első tagozatos osztály. Kodály Zoltán személyesen is látni szerette volna az eredményt. A községi vezetés (Vincze Károly tanácselnökkel az élen) kiválóan tartotta az alkalmat arra

is, hogy megvalósuljon egy másik nagyívű elképzelés: az új művelődési ház. Délelőtt volt a nyolcadikosok vizsgája és egy hangverseny, délután pedig az alapkö letételére került sor. Négy év múlva, 1966. november 6-án került sor az 500 személyes akusztikailag is kifogástalan művelődési ház átadására, a megye legmodernebb objektumára.

Nagyvonalúan léptem a történetben 5-10 éveket. De közben háború volt, aztán – alig vált legálissá az énekes iskola – kitört, majd elbukott az '56-os forradalom. A világ harcainak árnyékában pedig saját életcsatáikat vívták mindazok, akik ezeknek az évtizedeknek a részesei voltak.

Az elmúlt 46 esztendő alatt sok száz gyermek állt e színpadon, akik aztán zeneszerető és – mint ezt a mai nap is bizonyítja – zeneművelő felnőttekké váltak. Kitűnő tanárok által terelgetve a kottaolvasás és hangszerjáték ösvényein.

Azonban eredendően mindannyian a két nagy zenepedagógus életfa: Tikász Mihály és Füzesi Béláné Annuska néni édes-savanykás gyümölcsei vagyunk. Reményt adtak, hogy a zene segítségével a falusi gyerekek is lehet esélye kiemelkedni a mindennapok köhögtető porából. Furcsa dolog az emlékezet amelyet pontosan vissza tudunk idézni, és vele gyerekkori önmagunkat. – Tikász tanár úr az égi katedráról néz most ránk, Füzesi tanár néni azonban itt van közöttünk.

Köszönjük a sorsnak, hogy ismerhettük őket, hogy általuk jobb, emberebb emberek lehettünk!

A változatos és gazdag műsor során elsőként bemutatkoztak a legkisebbek, a DKT Művészeti Iskola növendékei először somogyi ugróst és dudálást táncoltak, majd a furulya és fuvola tanszak növendékei Kodály biciniumokat adtak elő. Tanáraik: Kaponya László és Csicsák László.

A Dunapataji Népdalkör, Szücsné Török Ilona vezetésével, Tikász Mihály gyűjtötte népdalokat adott elő.

A Fényes Csillag Citerazenekar, Gavenda Jánosné vezetésével, Alföldi betyárdalokat.

Népdalfeldolgozásokat énekelt, Szabó Zsolt a Művészeti Iskola magánének tanszakos növendéke, azt követően a Népdalkör. Zongorán kísért: Vettermann Péter.

A kitűnő zongorista később Kodály szóló zongora műveiből adott elő, az op.11 Hét zongoradarabból.

A Tikász Mihály Kamarakórus 2006 óta működik, nevének felvételével kívántak emléket állítani a neves zenepedagógusnak. Kodály kórusműveket énekeltek, Vezényelt: Ujváriné Nikolovics Mária.

Sok évvel ezelőtt itt a Dunapataji Művelődési Házban rendezték meg a Magyar Televízió által közvetített Nyílik a rózsza c. népzenei vetélkedőt. Aki annak idején azt a versenyt megnyerte, most a jubileumi műsor díszvendége, Bodza Klára. Ezúttal ismét szívesen lépett fel e színpadon, ahol énekével és különleges tilinkó játékával bűvölte el a közönséget.

Meghívott vendég volt a Kalocsa Kamarakórus, Szőnyi Erzsébet, Ádám Jenő és Kodály kórusműveit énekeltek, igényes szép előadásban, vezényelt: Villányi Eszter.

A délutáni műsor első felének befejezéseként, Kodály: Magyarokhoz című kánonja hangzott fel az Összkar előadásában, Vettermann Péter vezényletével.

A jubileumi műsor kiemelkedő eseménye volt az esti Díszelőadás a Dunapataji Népdalkör 30 éves jubileumi műsoraként előadásra került

Kodály Zoltán: Hány János

Tisztelt Közönség!

„Történelmi mese következik, mely a Habsburg birodalom idejében, a porosz-magyar határon lévő Nagyabonyban, a bécsi udvarban és Milanóban játszódik. A mesélő, a birodalmat szolgáló, a napóleoni háborúban jeleskedő, a nagyot mondó obsitos katona: Hány János, aki csodálatos, humoros, kalandos történeteivel szórakoztatja hallgatóságát. A szereplők nem kisebb személyiségek, mint Mária Lujza osztrák császárlány, Ferenc József császár, és Napóleon. Számos kaland, hihetetlen történet elevenedik meg, csodálatosan szép, látványos és izgalmas képekben, prózában és énekben itt ma Önök előtt a dunapataji Kodály Zoltán Művelődési Ház nagyszínpadán. – Fogadják szeretettel!”

Ímígyen köszöntötte a narrátor: Köteles Nóra a megjelent közönséget, majd közölte a szereposztást:

Hány János: Thiesz Zoltán, Örzse, a mátkája: Mádiné Király Henriette, Napóleon: Király Kevin, Mária Lujza: Árizs Szilvia, az Öreg Marci bácsi: Kormányos József, Magyar silbak: Thiesz Patrik, Burkus silbak: Dávid

János, Bíró uram: Ranga Máté, Ábrahám korcsmáros: Lakatos József, Diák: Péter Márk, Falubeli: ifj. Thiesz Zoltán, Kétfejű sas: Kovács Viktor.

A művet betanította, rendezte és vezényelt: *Szücsné Török Ilona* a népdalkör művészeti vezetője.

Közreműködött: a Dunapataji Zenebarátok Együttese; zongorán kísért: *Vettermann Péter* az Oldenburgi Állami Operaház ny. karnagya. Énekelt a Dunapataji Népdalkör – művészeti vezető: *Szücsné Török Ilona*;

a DKT Kodály Zoltán Általános Iskola Kiskórusa – vezetője: *Szabó László*. Táncolt: a Géderlaki Hagyományörző Néptáncegyüttes.

A legnagyobb elismerés hangján szólhatunk erről az előadásról. A daljáték keresztmetszetét adták elő, a legjelentősebb részek megszólaltatásával, kiváló összeállításban. Remek volt az összmunka, amiben minden szólista és együttes érvényesült. A színpadtechnika jó kihasználásával az egyes jelenetek jól elkülönültek. A szólisták rátermettsége, minden esetben – szavaikkal, énekükkel, mozgásukkal – élővé avatták a figurát.

A *narrátor* hangulatosan előadott összekötő szövege, tökéletesen érthetővé tette mindenki számára az események folyamatosságát. Külön említést érdemel az *Intermezzo* előadása, a Dunapataji Zenebarátok Együttesének játékában. Röviden bemutatjuk az Együttest *Tóthné Kovács Erzsébet* szavaival:

„A Dunapataji Zenebarátok 13 éve kezdte meg tevékenységét Szörényi Árpádné nyugalmazott zenetanár vezetésével. Az alapító tagok mindegyike az ő, egyúttal a dunapataji énekes iskola korábbi növendéke volt. Az első nyilvános szereplésre 2000. március 15-én került sor. – Az elmúlt években az eredetileg vonós zenekar fuvolással, klarinétos-tárogatóssal, zongoristával, ill. énekes szólistával bővült. Kezdetben a korábbi ismert műveket adták elő, később azonban eleget kellett tenni az egyre sokszínűbb igényeknek is: új repertoárt kellett építeni. Így aztán idővel

nélkülözhetetlen résztvevői váltak kiállítás megnyitóknak, kulturális rendezvényeknek. Ezek az előadások egész estés nagy műsorok, a kor irodalmából vett szemelvényekkel színesítve, teltházasan (a művelődési ház 300-400 fős) publikum előtt, sikert és tetszést aratva hangzanak el.” Az együttes jelenlegi vezetője *Bachné Kiss Katalin*.

Az előadás igazi nagy tetszést aratott a zsúfolt színházterem közönsége előtt. Nem merészség azt állítani, hogy a névadó Kodály Zoltán elképzelése valóra vált, és ez az előadás egy halvány mosoly kíséretében elnyeré a Mester tetszését!

Őszinte köszönet illet minden szervezőt, résztvevőt és közreműködőt, akik fáradtságot nem kímélő munkával oda vontatták Dunapataj zeneszerető, lelkes közönségét. Bizonyosságát adva, hitvallásuknak, hogy „A hagyomány nem a hamu őrzése, hanem a tűz továbbadása.”

Márkusné Natter-Nád Klára

Óvodapedagógusok II. Országos Fesztiválja Püspökladány 2012.

„Óvodai nevelés a Művészetek Eszközeivel”

A Kórusfesztiválok világában igazi újdonság volt az **Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete** szervezésében a három éve megrendezett Óvodapedagógus Kamarakórusoknak első nagyszerű bemutatkozása. Az óvónők napi munkáját a kicsinyekkel való foglalkozás során át- meg átszövi az ének-zene, önálló szereplésre mégis ritkán van alkalom, vagy ritkán vállalkoznak arra.

Most, hogy második alkalommal lehettünk Püspökladány vendégszerető városában, „A püspökladányi Egyesített Óvodai Intézmény nevelőtestülete” meghívására, már az összehasonlítás révén is pozitív eredményekről szólhatunk. Több kórus jelentkezett mint három éve, mindnyájan igényes, szép műsorral szerepeltek, a magyar kórusirodalom klasszikusaiból válogatva. Tisztelet és elismerés illeti mindnyájukat, hogy napi munkájukon túl vállalják a közös próbákat, a nyilvános szereplést. Ugyanakkor ez a különmunka hozzájárul a szakmai fejlődésükhöz is, az országos találkozón való részvétel emellett tágitja ismereteiket, tapasztalataikat.

Ebben az évben Kodály Zoltán születésének 130-ik évfordulójára, emlékezve ennek a jelentősége méltóképp érvényesült az előadott művek során. **Bartók** és **Kodály** barátsága közös érdeklődésük a népdalgyűjtés jelentőségének felismerésével kezdődött, mindkét művész gyűjtéseiből válogatva, a szépen összeállított népdalcsokok méltó helyet foglaltak el a Kórusfesztivál műsorában. Kodály Zoltán tanítványa volt a Zeneakadémia zeneszerzős tanszakán **Bárdos Lajos**, mindkettejük tanítványa **Szőnyi Erzsébet**. Kodály tanítványai megértették és átértékelték a gyermekek részére írt kórusművek jelentőségét, tovább gazdagították e kórusirodalmat, mely széles válogatási lehetőséget biztosít kicsinyek és nagyok számára. Nagyon jó érzékkel válogatva szólaltatott meg ezen zeneszerzők művei közül néhányat minden közreműködő együttes.

E négy zeneszerző műveiből való válogatásban érvényesült a hagyományörzés legszebb vonala, ugyanakkor a sokszínűség, hogy bátran válogattak a különböző művek közül, hiszen e szerzők, különös figyelemmel állították össze gyűjteményeiket a különböző korosztályok és felkészültségű együttesek számára.

Az ünnepi műsor a Katolikus Templomban volt. Az ünnepi köszöntőt **Dombi Imréné** polgármester asszony gondolatait tolmácsolva **Szabó Attiláné** tanácsnok asszony mondta el. A „Zene és nevelés” állt gondolatainak központjában, aminek kiteljesítését az apró emberpalánták életében az óvodapedagógusok alakítják, formálják. Külön köszönetet mondott a

püspökladányi óvodákban dolgozóknak, akik a szeretet követői, értéket és példát mutatnak, mosolyukkal bizalmat keltenek. E találkozó alkalmával munkájuk és városuk jó hírét továbbítják az országban, e nagy múltú város népi kultúrájának és zenéjének értékes hagyományát ismertetik meg.

A fellépő kórusok:

Nefelejcs kórus, Nefelejcs Művészeti Modellóvoda – **Edelény**

– Karvezető: *Flaskó Attiláné*

Szivárvány Kamarakórus, Bartók Művészeti Bázisóvoda – **Győr**

– Karvezető: *Halász Katalin*

Gyöngyöskoszorú Népdalkör, Művészeti Óvoda – **Mikóháza**

– Karvezető: *Hutkai Dánielné*

Forrai Kórus, Diána Művészeti Bázisóvoda – **Sátoraljaújhely**

– Karvezető: *Nagy Péterné*

Festetics Karolina Művészeti Bázisóvoda Kamarakórusa – **Kaposvár**

– Karvezető: *Tóthné Keszeg Ildikó*

Rozmaring Énekegyüttes, Egyesített Óvodai Intézmény Művészeti Bázisóvodái – **Püspökladány** – Karvezető: *Gombosné Kálóczy Róza*

A hangversenyt követően a szereplés izgalmát vidám fotózás, baráti beszélgetés váltotta fel, majd valamennyien a vendéglátó „Katica Művészeti Bázisóvodába” indultak, ahol az óvoda szép kertjében még egy különleges élmény várt az odaérkezőkre.

KOPJafa AVATÓ ÜNNEPSÉG

A vendéglátó Intézményvezető *Papp Lászlóné* köszöntője:

Kedves Vendégeink!

Engedjék meg, hogy egy személyes élményem felidézésével kezdjem mondanómat:

Néhány hónapja eljött hozzám Kertészné Bérczes Júlia – Júlia óvó néni, és nagy izgalommal adott át egy számára nagy értékű kincset: Brunszvik Teréz 150 éve készült képmását. Az ajándék átadásakor elmondta nekem intelmeit is, és megkért, hogy majd ha én nyugdíjba megyek, annak az óvónőnek adjam oda ezt a képet, akit méltónak tartok arra, hogy tovább őrizze...

Ezen a délelőttön a beszélgetésünk hatására fogalmazódott meg bennem az emlékoszlop állításának gondolata. Ekkor már készültünk a kórusfesztiválra, és a kollégáimmal együtt úgy döntöttünk méltó alkalom lehet a fesztivál a kopjafa avatására.

A megvalósulást két művészember segítette: a kopjafát a Bakonszegen élő Balázs József népművész faragta, és Győrfi Lajos segített megkomponálni a teret, ahol méltó helye lesz. Nagy örömünkre Győrfi Lajos nekünk adományozta Kodály Zoltán bronz plakettjét, amely szerves egységet alkot a kopjafával.

A későbbiekben szeretnénk elkészíttetni a Forrai Katalint és Brunszvik Terézt ábrázoló plaketteket is. Tisztelegni szeretnénk ez alkalomból az óvodapedagógiára nagy hatással lévő elődeinkre. Mert ma is csak akkor lehet jó óvónő valaki, ha átörököltette munkájába Brunszvik Teréz felvilágosultságát, Kodály Zoltán szellemiségét, Forrai Katalin szorgalmát és a kisgyer-

mekkori nevelés iránti alázatát. Ők a múltat..., mellettem itt vannak a gyermekek akik a jövőt jelképezik.

Álljon itt, az országunk keleti részén – Püspökladányban – intő jelként a mindenkori jelen számára ez a gyönyörű kopjafa, hogy soha el ne felejtődjék a bölcsesség,

„Múltnak kövéből épül fel jelen, s jövő”

Brunszvik Terézzel

A 2012 évi május-júniusi Veranda című lapban megjelent cikk alapján egy jól összeállított emlékezés hangzott el *Zagyváné Varga Ilona* tolmácsolásában. Idézzük:

Csodálatos, apaközpontú gyermekkor volt a Brunszvik gyermekeké. Gróf Brunszvik Antal, Mária Terézia, majd II. József kancelláriai tisztviselője igazi paradicsomi jelent alakított ki csemetéinek, Teréznek, Jozefinnek és Ferencnek a martonvásári, 8 ezer holdnyi birtokon.

A felvilágosult apa már egészen korán megismertette gyermekeivel a klasszikus műveltséget.

Teréz, a legidősebb lány volt a lelelkesebb, legérzékenyebb hármuk közül. Falta a könyveket, elolvasott mindent, ami a keze ügyébe került. És a zene! Természetesen egyikük életéből sem maradhatott ki a muzsika. Mindhárman kitűnően zongoráztak, gyakran szórakoztatták családjukat házi muzsikálással.

Az idilli életnek az apa 1792-ben bekövetkezett halála vetett véget. Brunszvikné szigorú, racionalista asszony volt, így nem csoda, ha a gyerekek, különösen az érzékeny Teréz magányosnak, gyámoltalannak érezte magát apja elvesztése után.

Az anya eldöntötte, hogy kiházasítja gyermekeit, ezért 1799-ben Bécsbe indult, hogy bemutassa két eladó lányát a társaságnak. Azt tervezte, hogy felkéri Ludvig von Beethovent a fiatal zeneszerzőt, hogy bécsi tartózkodásuk alatt legyen a két grófkisasszony zongoratanára.

Brunszvik Teréz naplója szerint Beethoven a megismerkedés után maga látogatott el rendszeresen a Brunszvik lányokhoz. Sőt! Az estéket is együtt töltötték. Beethoven mindenhova Jozefinnel és Terézzel tartott, bár nem tudni, melyikük keltette fel az érdeklődését: a tehetséges Teréz, vagy a bájos Jozefin.

Tizennyolc nap után a Brunsvik család elhagyta Bécset. Beethoven az utolsó zongoraórán egy búcsúajándékot adott át a nővéreknek, melyet Goethe „A kedves közelléte” című versére komponált, s ígéretet tett arra, hogy hamarosan Martonvásárra látogat.

Jozefin, anyja unszolására, s akarata ellenére, egy szerelem nélküli házasságot kötött. Tíz könyörtelen év után a nő megözvegyült, s hogy életerejét visszanyerje, Terézzel európai körútra indult. Mindkettőjüket hosszú ideje foglalkoztatta a pedagógia, s az ember alakíthatóságába vetett hitük az évek alatt egyre csak erősödött. Ezért Svájcban felkeresték Pestalozzit, a neves pedagógust. A találkozás Teréz egész életét örökre meghatározta, lenyűgözte Pestalozzi nevelésbe vetett hite; a gyermekek iránt érzett kötelességtudata, szeretete. Pestalozzi úgy gondolt a gyermekekre, mint kertész a növényeire, melyeket ápolni, gondozni kell az életkoruknak megfelelően.

A pedagógussal való találkozás gyökeresen megváltoztatta az akkor 34 éves Teréz életét, aki küldetésének érezte, hogy „szellemi anyaként” a köz és elsősorban a gyermekek javát szolgálja. Éledező pedagógiájának lényege a büntetés nélküli nevelés, amely a gyermekek fejlesztésére épül. Kezdetben jótékonyági egyleteket szervezett, majd hosszas előkészítés után 1828-ban az angol óvodák megismerése után megalapította Közép-Európa első kisdédóvóját Budán a Krisztinavárosban, a mai Mikó utcában. Mindezt saját költségén, saját vagyonából fedezte, akárcsak a később létrehozott intézeteket, melyek elsősorban erkölcsépítő, a képességeket kibontakoztatni segítő intézmények voltak. Teréz ezzel együtt igyekezett az arisztokrácia tagjait is rávenni arra, hogy maguk is segítsék az óvodaalapítást. Ennek nyomán egy évvel később újabb 4, majd három évtized alatt száznál több óvoda nyitotta meg kapuit Magyarországon.

Életének utolsó napjaiig a magyar nevelés és közoktatás ügyét szolgálta. Házasságot nem kötött, s gyermeke sem született. „Elfogadom az összes szerencsétlen gyermeket, akit a Gondviselő nekem szán” mondta. Elhivatottsága, nemes céljai kitöltötték az életét, szépséget és értelmet adtak a mindennapjainak.

*

Emlékező gondolatokkal méltatta **Kodály Zoltán** és **Forrai Katalin** – tanár- és tanítvány – elévülhetetlen érdemét a kisgyermekkori zenei nevelés területén, **Nagy Jenőné** főiskolai adjunktus, az Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesületének elnöke. A nagy elődök országos jelentősége a zenei nevelés területén, amit határainkon messze túlmutatva, távoli kontinensek világában is példa értékűnek tartanak és elismernek, követőre és terjesztőre talál napjainkban is. Nagy Jenőné Inci csodálatos lendülettel és elhivatottsággal irányítja és vezeti az egyesületet, hogy széles körben megvalósuljon: „Az óvodai nevelés a művészetek eszközeivel!”

Az ünnepséget a kisgyermek kórusának tisztán csengő szép éneke koronázta meg. A Tehetséggondozó program keretében foglalkoznak minden óvodában különböző területeken a gyermekekkel. A zenei tehetséggondozó műhelyekben fejlesztett gyermekek közül a legjobb énekesek egy közös alkalmi kórusban vesznek részt, **Gombosné Kálóczy Róza** megfelelő irányításával.

Az ünnepi program a Püspökladányi vendéglátás kedves hívása volt: „Magyar házban a vendéget szeretettel várják...” A kertben a ragyogó napsütésben, fehérrel terített asztalok sokasága hamarosan megtelt a vendégekkel és kedves házigazdákkal. Az ország távoli részeiből érkezett óvónők igaz barátként örvendeztek egymásnak. Azonos hangnemben értekeznek, hiszen azonos értéket képviselnek, közös a gondjuk és örömük. – Megköszönve a szíves vendéglátást, kívánjuk, hogy a továbbiakban is erősödjön elhivatottságuk és barátságuk.

A Magyar Kórusok és Zenekarok – KÖTA, és a Magyar Kodály Társaság nevében fejezte ki köszönetét – előadó meghívottként – e sorok írója a helyszínen. Elismerés és köszönet illeti a szervezőket és rendezőket a szépen megrendezett Kórusfesztiválért, a kórusok vezetőit és minden énekest egyenkint is ezért a remek, példamutató helytállásért.

További sok erőt, hitet, meggyőződést kívánunk munkájukhoz, hogy a zene iránti szeretetüket örömmel és sok szeretettel közvetítsék kis neveltjeik felé. Kodály Zoltán szavait idézve: „**Nem sokat ér, ha magunknak dalolunk, szebb, ha ketten összedalolnak. Aztán mind többen, százan, ezren, míg megszólal a nagy Harmónia! Akkor mondhatjuk igazán, hogy Örvendjen az egész világ!**”

Márkusné Natter-Nád Klára

Tavaszi körtánc

Daróci Bárdos Tamás szerzői lemeze

A JADA Bt. és a szombathelyi Berzsenyi Dániel Vegyeskar kiadásában új CD lemezen hallható a szerző 16 kórusművének 67 perces felvétele. A lemez létrejött elsősorban *Vinceffy Adrienne* karvezető egyetemi tanárnak és az általa 33 éve vezetett kitűnő *Berzsenyi Dániel Vegyeskarnak* köszönhető.

A Savaria Egyetemi Központ Zenei Tanszékének karvezetői diplomahangversenyén a hallgatók tanáruk válogatásának köszönhetően nagy sikerrel adtak

elő 12 Daróci Bárdos művet. A közös lelkesedésből két általános iskolai és egy gimnáziumi énekkar bevonásával született meg ez a lemez. Az időzítés nem volt véletlen. *Daróci Bárdos Tamás* 80. születésnapja tiszteletére jelentették meg a CD-t és szerveztek a zeneszerző műveiből hangversenyt Szombathelyen, majd Budapesten.

2011 őszétől országosra sokan, sokféleképpen ünnepelték a szerzőt, megsokasodott kórushangversenyekkel, tiszteletére tartott rendezvényeken. Talán nincs is olyan énekkarunk, mely eddigi életművének gazdag választékából ne tartana műsorában néhány világi vagy egyházi művet. Neve ma már határainkon túl sem ismeretlen, remek vokális kompozícióinak köszönhetően, mint aki az emberi hang – a legcsodálatosabb hangszer – kiváló ismerője és alkalmazója. Műveiből nagy mesterségbeli tudás és magas művészi színvonal mellett kiragogy személyiségének fiatalos lendülete, temperamentuma, humora és víg kedélye is. Nem csoda hát, hogy ezt megérik az előadók és a hallgatók egyaránt, a gazdag életműből kiemelendők énekkarok számára írt a cappella, vagy kíséretes művei, melyek maradandóak és nemcsak a mának szólnak.

A lemezhez 12 oldalas füzetben bőséges tájékoztatás található a szerzőről és a lemezen megszólaló muzsika előadóiról egyaránt. Az előadó kórusok alighanem a magukválogatta kedvelt számaikat énekelték lemezre. Ezen 10 népdalcsozor, vagy feldolgozás, illetve népi szövegre írt mű hallható, költők verseinek megzenésítését 6 kórusmű képviseli. Ez utóbbi kompozíciókat is áthatja a magyar zenei anyanyelv és a gregorián zene eredendő szépsége és annak abszolút birtoklása, szeretete.

Érdemes megfigyelni a két alsó tagozatos Kicsinyek Kórusának előadásában a kis előadók technikán átsugárzó határtalan jókedvét, öröm-

teli énekét. Daróci Bárdos Tamás a legifjabb emberpalántáknak világát is alaposan ismeri, ők élik meg igazán „Szűnyog úrfi” vagy a macska-egér fogócska izgalmait. A korántsem könnyű, sokszor bravúros zongorakíséret itt is szerves része a műveknek. Nem akkordikus támaszték, hanem az énekelt történet találó és szellemes zenei illusztrációja, kiegészítője. Gondoljunk csak a sokak által ismert és e lemezen mintaszerű előadásban hallható „Üszküdará” zongorakíséretének teljes összefonódására az énekelt „sztorival”! A szerző kíséretes műveinek legtöbbször mondható, hogy a hangszer soha nem gyúri maga alá az éneket, de nem is válik jelentéktelenné. Hangulatkeltő, a kinéménekel, háttér-rajzoló, magyarázó szerepét ha szabad hasonlítani, schuberti módon értelmezi.

A lemez á cappella művei – melyek tökéletes előadásban szólalnak meg, – szépségeik miatt külön elemzést érdemelnének meg, ám jelen esetben csak néhány impresszióra szorítkozhatunk. Több műben hallunk pl. daklamatórikusan kezelt énekszólamot, melyet dúdolt, vagy egy vokálissal zengő kórushangzás világít meg (Mostan kinyílt egy rózsza...stb.) Többszerű szerkesztésnél sokszor lep meg a mű harmóniavilágának szuggesztivitása (Tünődés). A polifónia alkalmazása a művekben visszafogott természetes, soha nem erőltetett. A hallgatót megörvendeztető a művek sok ritmikai leleménye, az asszimetria megjelenése és egyéb ritmikai furfang. Ezek eredője leginkább a szerző erős humorérzéke lehet.

A művek végének különböző poénszerű csattanói praktikus célt szolgálnak, leginkább a gyermekkórusok és a közönség kedvére. Más típusú befejezés sok múnél csendes, álomszerű belenyugvás, vagy éppen egy végső diadal felragyogása. A lemezt meg kell hallgatni, mert minden írás legfeljebb figyelemkeltésre alkalmas, élményt a hangzó zene ad. Egy-két művet mégis megemlítek, melyekre különösen oda kellett figyelnem, többször is meghallgatnom. Ilyen például a „Madáretető” (Lackfi János verse) melynek szövege és zenéje különösen összhangban van egymással, a kíséret nélküli műben a kóruséneklés ezeryi színé kavarog.

A lemez kiemelkedő népdalcsoakra a „Járd ki lábom mezősségi-népdalok” című kompozíció. Ennek hangulat világában az emberi élet minden érzése, történése belesűrűsödik. Első hallásra két rövid mű fogott meg leginkább: a Bajai Fohász, és a Tünődés (Nádasdy Kálmán verse) Mindkét mű zenei mondanivalója dús és súlyos, hosszabb kifejtést vár az ember a zenétől akkor is, ha a szöveg rövid.

A lemez két utolsó száma a népi együttesek színes, kavargó világát szólaltatja meg (Farsangi vigasság vas-megyeyi, és Erre gyere rózsám kalocsa-vidéki népdalok). Az ember behuny szemmel szinte látni véli a színpadon táncolókat forgatagát. Pompás mű mindkettő, ami nem meglepő, ha tudjuk, hogy Daróci Bárdos Tamás élete és alkotói munkássága mennyire kötődött a népi tánc világához, annak minden csínját-bínját megismerhette és művelte. A lemez előadói, és karnagyai:

A Dunakeszi Bárdos Lajos Általános Iskola, Kicsinyek Kórusa – *Altsach*

Gergely, zongorakísérő: Godán Sándor. Szombathelyről a: Paragvári utcai Általános Iskola, Kicsinyek Kórusa – *Bognár Nóra* és *Bödey Katalin*, zongorakísérő: V. Kardos Éva; a Kanizsai Dorottya Gimnázium kórusa – *Kocsisné Körmendi Klára*, zongorakísérő: Vitályosné Lasics Andrea; a Berzsenyi Dániel Vegyeskar (és szólistái) – *Vinceffy Adrienne*, zongorakísérő: Máriás Zsolt. – A hibátlan zenei hangzás Zányi Tamás hangmérnöknek és a Saint Audio Stúdió-nak érdeme.

A *Tavaszi körtánc* lemez meghallgatását őszintén ajánlom mindenkinek. A szakemberek jó ötleteket találnak, melyeket saját pedagógiai, kórusvezetői munkájukban alkalmazni tudnak, a zenekedvelők nagy táborával együtt pedig sok élményt és örömet.

Anker Antal

A Magyar Kodály Társaság közgyűlése

**Az elnökség három éves ciklusának lejártakor
2012. május 5-én, tisztújító közgyűlést tartottak
a Kodály Zoltán Emlékmúzeum előadótermében**

Szőnyi Erzsébet, a Társaság elnöke, köszöntötte a megjelenteket, kiemelve és megköszönve *Kodály Zoltánné* megjelenését. Ismertette azon tagjaink névsorát, akik szóban ill. írásban kimentették magukat.

Az ülés levezető elnöke: Hollós Máté. A Jelölőbizottság: dr. Tóthpál József elnök, Paksa Katalin és Sebestyén Farkas Ilona

Jegyzőkönyv vezető: Kende Zsuzsanna, jk. hitelesítők: Ispán Franciska és B Horváth Andrea

Számvizsgáló bizottság: Zelinka Tamás: elnök, Hartyányi Judit, Sebestyén Farkas Ilona

A levezető elnök ismertette és elfogadásra javasolta a napirendet. A javaslatot a közgyűlés egyhangúlag, tartózkodás és ellenszavazat nélkül elfogadta.

Elnöki beszámolót tartott Szőnyi Erzsébet a 2011. évről és a három éves ciklusról. – A MKT HÍREI 2012/2 júniusi számában teljes terjedelmében közöltük. –

Ittész Mihály emlékeztetett rá, hogy Szőnyi Erzsébet elnöki tevékenysége nem három, hanem öt évnek adott biztos alapot.

Dr. Ittész Mihály a közhasznúsági jelentést ismertette

A Magyar Kodály Társaság az alapszabályban foglaltak szerint *Kodály Zoltán életművének széleskörű megismertetéséért és zenei művelődési eszméinek minél teljesebb érvényre juttatásáért tevékenykedik*. A Magyar Kodály Társaság működésének jellegét tekintve egyszerre *szakmai és közművelődési* egyesület. Mint közhasznú szervezetnek szolgáltatásainknak egy része tekinthető csak belterjesnek (pl. egy-egy szűkebben szakmai

tanácskozás), rendezvényeink egyébként nyilvánosak. Rendezvényeinken nemcsak közönségként, hanem közreműködőként is számíthatunk külső személyekre. Pl. a fiatalok számára rendezett népdalversenyen, kórushangversenyeken. Egyes rendezvényeink pedig más szervezetekkel, intézményekkel való együttműködésben valósulnak meg, vagy a MKT csatlakozik támogatóként, társrendezőként mások által szervezett eseményekhez. Kiemelkedően jó az együttműködés a KÖTÁ-val. A más szervezetekkel való együttműködésnek különösen nagy jelentősége van vidéken, többek között a műkedvelő énekkarok patronálásában és a fiatalok tágabban értelmezett zenei nevelését szolgáló alkalmakkor (Éneklő Ifjúság). Ezek helyszíne elsősorban főváros, illetve a vidéki tagcsoportok „székhelyei”: Kecskemét, Nyíregyháza, Pécs, Szeged, Veszprém. Évente négyszer megjelenő folyóiratunk, *A Magyar Kodály Társaság Hírei*. (A tagságon kívül természetesen szakmai partnereink megkaphatják a lapot; nyilvános terjesztésre azonban nem kerül.) *Áttételesen összességében több ezres közönséget érnek el programjaink*. Annál is inkább, mivel a közhasznúság elvét alkalmazva *hangversenyek, előadásaink nyilvánosak*. A minél szélesebb közönséggel való kapcsolattartást lesz hivatott szolgálni 2011-ben már a megvalósítás útjára lépett *honlapunk*. Ennek jelentőségét növeli az a tény, hogy a közmédiával csak eseti a kapcsolatunk, de *a tagcsoportok rendezvényeiről a helyi nyomtatott és elektronikus sajtó rendszeresen hírt ad*. Jelenleg még mindig nincs önálló budapesti tagcsoport, pedig ennek kialakítására is szükség lenne. A feladatokat egyedül nem tudjuk ellátni, összefogásra, az iskolákkal és tanáraikkal szorosabb együttműködés kell.

Örvendetes az OIK-val kialakult szoros kapcsolat, melynek eredményeként jelenleg megtekinthető Kodály kiállításunk, amelyet a Könyvtár és a kecskeméti Kodály Intézet maximális támogatásával sikerült megvalósítanunk teljesen ingyen. Az előadók is szíveségből vállalták a közreműködést. Nem hagyhatjuk szó nélkül, hogy az előző évekhez képest pályázatokból lényegesen kevesebb támogatást kaptunk, több esetben a kifizetés „átcsúszott” az idei évre. Különös problémát jelentett, hogy a működésre kapott 400+150eFt, szinte semmire sem elég, a befolyó tagdíjak pedig nem nyújtanak fedezetet az összes költség finanszírozására. Taglétszámunk 840 fő, nagyrészt nyugdíjas. A nem fizetők száma kb. a létszám 30-40%-a. Átlagosan az egy főre jutó tagdíjak összege 800-850 Ft, úgy hogy számos tagtársunk van, aki magasan a megállapított tagdíj összege feletti befizetéssel támogatja a társaságot. A 2011-ben kiemelkedő tagdíjat fizetők listája mellékelve, köszönet mindenkinek a támogatásért.

Tagcsoportok vezetőinek beszámolója a 2011. évről

A *kecskeméti tagcsoport* vezetője *Jámbor Zsolt*: Kodály szülővárosa, önkormányzata a Kodály Örökség Programon keresztül eddig segítette a helyi rendezvények szervezését, de a város anyagi helyzetének romlása miatt a támogatás minimálisra csökkent. A 142.000 Ft-os támogatás a pedagógus továbbképzésre vonatkozott, amely csak 2012-ben történt meg.

Témák: népi gyermekjátékok, karvezetés, karirodalom. A helyzetet nehezíti az is, hogy nincs lehetőség plusz énekórák vagy, a kóruspróbák támogatására a korábbi gyakorlat szerint. E felvetésekre a városvezetéstől semmiféle választ nem kaptak.

Az előző, 2010–2011. tanév ennek ellenére sikeres volt. Továbbképzés: játékos módszerek; kórusmunka. 2011 májusában a tagcsoport kirándult Budapestre – Erkel kiállítás, Händel Messiás a Müpában – a Liszt évforduló alkalmából, a Balassi Intézet támogatásának jóvoltából előadások és hangverseny került megrendezésre. December 16-án két helyen is volt koszorúzás, de anyagiak hiányában a szokásos hangverseny megrendezésére nem kerülhetett sor, helyette 2012. január 23-én, a Magyar Kultúra Napja alkalmából dr. Bónis Ferenc új Kodály-könyvének hangversennyel egybekötött bemutatója volt, ami telt házas közönséget vonzott.

A kecskeméti Új Kollégium – melynek díszterme sok ősbemutató helyszíne is volt – 100 éves évfordulója alkalmából sok programot terveznek, remélhetőleg ehhez némi támogatást is sikerül szerezni. Végezetül köszönetet mondott Ittész Mihály tanár úrnak a segítségéért.

Nyíregyháza (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye), *Joób Árpád*: Átadta a közgyűlésnek tagcsoportjuk üdvözlétét és jókívánásait a folytatandó munkához. Hat ismeretterjesztő előadásból álló sorozatot tartottak Liszt, Erkel, Kodály műveiről, valamint megemlékeztek az év fontos zenei évfordulóiról. Résztvettek a társszervek, az egyetem és iskolák rendezvényein.

Hagyományosnak mondható kirándulási programjuk során Balatonfelvidéken voltak. Folytatják Kodály Zoltán megyéjükben gyűjtött anyagainak feldolgozását és bemutatását. Havonta ún. daltanuló csütörtököt tartanak, ahol egy-egy új népdalt megtanulnak; megismerkednek néprajzi, történelmi, műzenei kapcsolataival. Ez nagyon sikeresnek tekinthető, alkalmanként 40-50 fő vesz részt. Tovább folytatták tagtoborzó programjukat, igyekeznek minél több aktív pedagógust, érdeklődőt bevonni a Társaság munkájába. Öröndetes, hogy Kisvárdán új csoport kialakulása van folyamatban.

Pécs-Baranya – a tagcsoport vezető – *Kertész Attila* távolléte miatt Ittész Mihály ismertette a csoport tevékenységét a megküldött eseménylista alapján. A szokásos megemlékezések mellett kiemelkedő esemény volt a Szeráfi kórus fellépése, a Pécsi Mecsek Kórus sikeres szereplése, a Pécsi Dalosnapok megrendezése. Április 25-én került sor Bogányi Tibor vezetésével a Psalmus Hungaricus bemutatójára. Említésre méltó a galántai Kodály Dalkörrel kiépített jó kapcsolat, melynek folytatása a MÜPÁ-ban rendezett nagyszabású hangverseny volt. Megrendezték a megye fiatal népdalénekeinek versenyét melyet Kodály születési évfordulója tiszteletére.

Szeged, Ordasi Péter: A hagyományos évfordulós megemlékezéseken túl a MKT helyi tagjai a város és megye kóruséletében és szakmai rendezvényein képviselték társaságunkat. Problémaként kiemelte, hogy sajnos a város különböző oktatási és művészeti szervezetei között nincs

igazi együttműködés. A Városi Kórus Egyesülettel való együttműködés lehetősége fennáll. A Rozgonyi Éva zsüri-elnökségével szervezett Kodály Zoltán bicinum éneklési verseny sikeresen lezajlott. Viszont a dec.16-i szokásos rendezvény elmaradt.

Szegeden komoly gondok vannak, talán a fiatalok aktivizálásával, bevonásával lehetne a helyzetet segíteni. Jelentős esemény egy római énekkar megkeresése: előadás és hangverseny a római Magyar Akadémia segítségével. A viszontlátogatás során lehetőség nyílna Kodály Zoltán életművének, a magyar kórusirodalom megismertetésére.

Veszprém, Nagyné Nyári Ágnes (írásbeli beszámoló alapján, – M.Tóth Antal megbízásából, Ittész Mihály ismertette. A Közművelődési Intézet megszűnésével elég nehéz helyzet alakult ki a Társaság működését illetően. Jelenleg a Megyei Könyvtár keretein belül kissé korlátozottan tudják végezni tevékenységüket. Fő céljuk továbbra is a zenei művelődés fehér foltjainak felszámolása a megyében: a vidéki, hátrányos helyzetben lévő közösségeknek ismeretterjesztő előadások, közös zenehallgató alkalmak. 2010-11-es tanévben 15 települést látogattak meg. *Dr. M.Tóth Antal* tovább folytatta *Zenetörténet mindenkinek – sok zenével* címmel ismeretterjesztő előadásait a Városi Művelődési Házban.

Az Éneklő Ifjúság találkozók A rendezvényeken résztvevő zenepedagógiai tanácsadójuk Dr. Kerekesné Pytel Anna (Kaposvár), ill. Ordasi Péter (Szeged) is. - A felnőtt kórus találkozón pedig Rozgonyi Éva nyújtott szakmai segítséget. Nem kis nehézségek árán, de 2011-ben is sikerült a Kodály-szaktábor megszervezése Magyarpolányban.

A Számvizsgáló Bizottság beszámolója a 2011. évi gazdálkodásról

A jelentést *Zelinka Tamás* részletesen ismertette. Elmondta, hogy a Társaság az elmúlt évet minimális pozitív eredménnyel zárta, de a halmozott mérleg szerinti eredmény csak kissé javult. – Fő problémát jelentett a működési költségekre pályázati úton kért 1.200 eFt helyett, a kapott összegek alacsony volta okozta: NKA 400e Ft és OKM 150e Ft. Ezt a hiányt a tagdíjakból csak részben lehetett pótolni. 2011. évben tagdíjakból, tagdíjtámogatásból és tagdíjtámogatásként jelentkező hirdetési pénzekből mintegy 1.400e Ft folyt be. Rendszeresen tagdíjat fizetők a tagság 60%-a. Mindenképpen felül kell vizsgálni ezt az állapotot, ill. érvényt kell szerezni az alapszabályban foglaltaknak, miszerint akinek 2 évi tagdíj elmaradása van, törlésre kerülhet a Társaság tagjainak sorából. Esetleg érdemes lenne újra egy tagrevíziót lefolytatni. – A helyzetet tovább nehezítette, hogy konkrét programokra is lényegesen kevesebb pályázati pénzt kapott a Társaság.

2012. év némileg kedvezőbb képet mutat: NKA miniszteri keretből 5 millió forint támogatást kapott az MKT a Hungarotonnál megjelenő Kodály Biciniumok CD-re. - 2 millió forint NKA támogatás van az országos „Kodály 130” emlékvé megtartására (7 milliót kértünk). Budapest Bank pályázatán a decemberi CD bemutatóra 200 ezer forintot

nyertünk. – Meglepetésként hatott, a 2011. tavaszán a Kamaraéneklési találkozóra beadott Pro Renovanda pályázat 2012. évi elbírálása. A találkozó ez év márciusában lezajlott, így ennek költségeit nagyrészt el tudjuk ezen pályázat terhére számolni. – NKA-tól a Hírekre (idén 5 szám) változatlanul 1 millió forint támogatás érkezett, ami kb. a nyomda és nyomdai előkészítés költségeit fedezi. – Működési pályázatot erre az évre csak a 2. negyedévben hirdettek- elbírálása folyamatban van. A Számvizsgáló Bizottság a mérleg és eredmény kimutatás, valamint a megtekintett egyéb dokumentumok alapján a Társaság 2011. évi gazdálkodását megfelelőnek találta. Felhívta a figyelmet a tagdíjfizetési morál szükséges javítására és a körülményeknek megfelelő takarékos gazdálkodásra.

A részletes gazdálkodási anyagok, mérleg és eredmény-kimutatás megtekinthető az MKT irodájában.

Az új vezetőség megválasztása

Szőnyi Erzsébet elnök lemondását követően, az elnökség Ittész Mihályt javasolja az elnöki posztra. *M. Tóth Antal* (Veszprém) és *Ordasi Péter* (Szeged) egészségi állapotára való hivatkozással elnökségi tagságáról lemond.

A titkos szavazás alapján felvett új vezetőségi tagok:

Öri Csilla a Marczibányi téri Kodály iskola igazgatónöje

Hartyányi Judit ny. zeneművészeti egyetemi docens, az IKS alelnöke

Javaslat: *Szőnyi Erzsébet* maradjon, tiszteletbeli elnökségi tag.

A közgyűlés egyetértett és azt ellenszavazat és tartózkodás nélkül elfogadta.

Elnököt és társelnököt az elnökség saját tagjai közül választott a június 4-i elnökségi ülésen.

A Magyar Kodály Társaság elnöke: *dr. Ittész Mihály*, társelnökök: *dr. Kollár Éva* és *Hartyányi Judit*. A vezetőség tagjai: *Igó Lenke*, *Kertész Attila*, *Márkusné Natter-Nád Klára*, *Nagy Ernő*, *Szalay Olga*, *Rozgonyi Éva*, *Somorjai Paula*, *Joób Árpád*, *Ugrin Gábor*, *Jámbor Zsolt*, *Öri Csilla*, *iff. Sapszon Ferenc*, *Nagyné Nyári Ágnes*, *B. Horváth Andrea*.

A 2012/2013. év programtervei

Ittész Mihály ismertette, hogy „A Kodály 130” program keretében előkészületben van november vége-december eleje felé egy-másfél napos konferencia megszervezése kárpátmedencei előadók meghívásával. E program keretében vidéki tagcsoportjainknak is vannak terveik. Eddig erre az országos programra 2 millió forintunk lesz pályázatból, de keressük még a további lehetőségeket, hogy vidéki tagcsoportjain tervei is megvalósíthatók legyenek.

A Hungarotonnal közösen bonyolított CD kiadásra a munka már megkezdődött, a felvételek vidéki iskolák bevonásával már folynak. A megjelenő CD különlegessége, hogy – Kodály Zoltánné javaslatára – rajta lesz Andor Ilona egykori kórusfelvétele is. A lemezbemutatót december 16-ra tervezzük. Ehhez a Budapest Bank támogatását nyertük el.

Emlékezünk

A Közgyűlés minden alkalommal egy perces néma felállással tiszteleg az elmúlt időszakban elhunyt tagjai emléke előtt.

Kerecsényi László, Sényi Tamásné, Fodor László. Dr. Kuncz Elemér, Stachó Tamásné, Lukács Ervin, Soltész Elekné, Till Ottó, Ferencz Miklós, Straky Tibor, Csík Miklós, Erdős János, Voit Krisztina, Szatmár Lászlóné, Péczeli István, Csicsery Rónay István, Huszár Klára, Futóné Balázs Gyöngyvér, Porzsolt Istvánné

Szomorú szívvel emlékezünk A Magyar Kodály Társaság közben elhunyt kedves, tiszteletreméltó tagjairól.

Dr. Eöszé Lászlóné Szillery Margit

2012. június 2-án távozott az élők sorából.

Hosszú, több évtizedes harmonikus együttlét után, tiszta, derűs egyénisége mérhetetlen űrt hagyott maga mögött élettársa életében.

Kollár Kálmán Liszt-díjas karnagy, 2012. július 7-én, 80-ik születésnapját követően hunyt el, Veszprém város közismert, neves zenepedagógusa, a Magyar Örökség-díjas Liszt Ferenc Kórustársaság művészeti vezetője.

Köszönet - a pártoló tagoknak

Kodály Zoltánné, Feleki László, Bartalus Ilona, Bónis Ferenc, Igó Lenke, Szőnyi Olga, Ittészné Kövendi Kata, Kővári Réka, Szabó-Brandt Péter, Kapronyi Teréz, László Margit, Medveczky Ádám, Rab Endre, Richter Anna, Sapszon Ferencné, Somorjai Paula, Belinszky Etelka, Berkesi Sándor, Decsi Teréz, Élesné Körei Ágnes, S. Szabó Márta, M. Tóth Antal, Ordasi Péter, Dobos László, Kissné Kuti Julianna, Legányné Hegyi Erzsébet, Tálás Ernő, Gönczy Ágnes, Pécsi Géza, Víg Józsefné, Eöszé László, Gábor József, Klézli János, Klínkóné Vigh Emese, Madarászné Losonczy Katalin, Papp Károlyné, Szalay Olga, Vavrincez Veronika, Demeter Ildikó, Gencsi Ilona, Nagy Miklósné, Péter Jánosné, Szabó Judit Ildikó, Konecsny Annamária, Dévényi Margit, Mocskonyiné Tallér Edit, Ritoók Zsigmond, Ritoók Istvánné, Kaczári István, Ladikné Szabó Csilla, Szőke Rita. Köszönet mindazon nyugdíjas tagjainknak, akik a 800 Ft-os tagdíjat kiegészítik.

Elhangzott hozzászólások

Hollós Máté: Véleménye szerint tagrevíziót kell végrehajtani és a legalább 3 éve nem fizetőket törölni kell tagnyilvántartásból. – A posta költségek csökkentése érdekében, a Híreket fel kell tenni a honlapra, és akkor nem kell külön kézbesíttetni. **Kende Zsuzsa** hozzászólása ez utóbbi felvetésre: Nem igazán alkalmazható jó ötlet csak az elektronikus megjelenítés, sok vidéki, idős tagunk van akik nem rendelkeznek internet eléréssel, sokuknak ez az egyetlen kapcsolata a Kodály Társasággal, valamint a legtöbben szívesen forgatják a „papírt”. Esetleg meg lehet az „interneteseket” kérdezni, hogy kívánják-e továbbra is a füzeteket megkapni.

Szőnyi Erzsébet felkérésére **Hartyányi Judit** röviden beszámolt az 5. Fülöp-szigeti Kodály-kurzusról, ahol tanított. **Kollár Éva** a Monteverdi Kórus moszkvai látogatásáról számolt be. 3 nagyszerű koncertet adtak a pravoszláv Húsvéti fesztivál alkalmából, egy templomot, egy világit és talán legmeghatóbb volt a harmadik koncert a veteránok és öregek otthonában.

Decsényi János: Elmondta, hogy az idősebbek közül sokan ismerték Kodály Zoltánt még abból az időből is, amikor népzenei tanított. Okvetlenül szükség lenne fiatalításra, mert ha kihal ez a nemzedék, mi lesz Kodály Zoltán zenei alkotásain túl, az örökbecsű zeneelméleti és zeneoktatási elveivel. Ehhez csatlakozott **B.Horváth Andrea** hozzászólása, aki elmondta, hogy ő még Szokolay Sándor javaslatára lépett be az MKT-ba, és szerinte meg kellene keresni fiatalítási ügyben a régi évfolyamtársakat és talán így eredményes lenne a fiatalítás.

Javaslat új tiszteletbeli tagok megválasztására

Jelöltek: **Medveczky Ádám** - karnagy, **Szölössy Vágó László** – a Vajdasági Magyar Művelődési Egyesület főtitkára, **Szabadka, Sárosi Bálint** – népzene kutató.

Zenei műsor

Kodály Zoltán: Jaj de szerencsétlen időre jutottam és Mónár Anna c. népdalfeldolgozásait **Ruszó Andrea** énekelte **Pogány Imola** zongorakíséretével. A Zeneművészeti Egyetem két hallgatója – hegedű és gordonka duó – erdélyi muzsikát játszott.

Elnöki zárszó

Szőnyi Erzsébet megköszönte a részvételt, még egyszer megköszönte mindenkinek a támogatását. Az új elnökségnek további kitartó munkát, sok szerencsét, jó eredményeket kívánt.

Befejezésül köszönetet mondunk **Kende Zsuzsának** a Jegyzőkönyv készítéséért. Annak az alapján készült e beszámoló a HÍREK olvasói részére. A Közgyűlés Jegyzőkönyvének teljes anyaga a Társaság irodájában megtekinthető.

AZ EDITIO MUSICA BUDAPEST
új kóruskottáinak listáját és valamennyi új
kiadványunk ismertetőjét megtalálja 2012/2013-as
színes kottakatalógusunkban

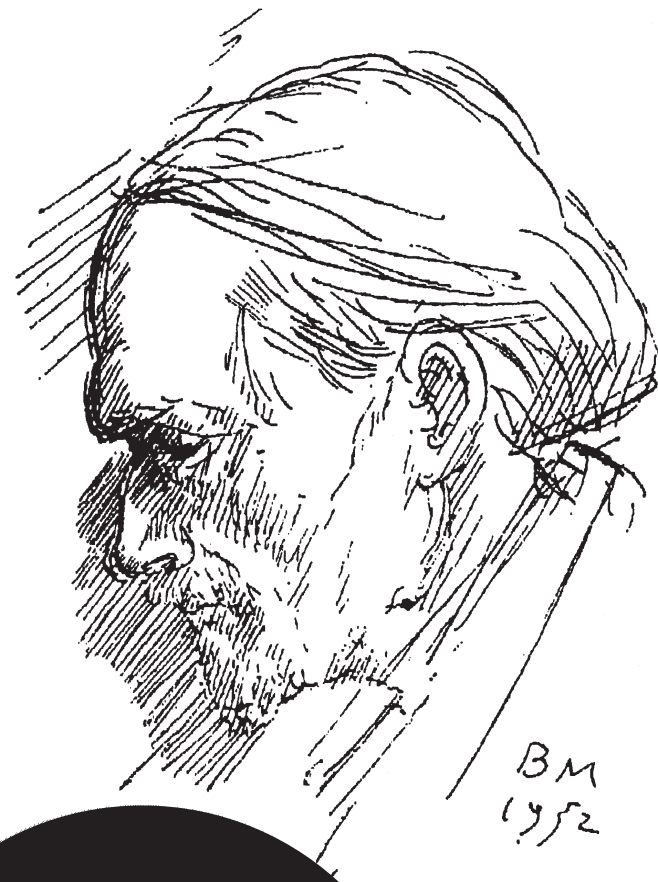

Kérjük, látogasson el online kottaboltunkba – www.kotta.info
keresse fel Facebook oldalunkat – www.facebook.com/Editio.Musica.Budapest
és YouTube csatornánkat – www.youtube.com/editiomusicabudapest

Katalógus az interneten:

www.emb.hu

Universal Music Publishing Editio Musica Budapest Zeneműkiadó Kft
H-1370 Budapest, P.O.B. 322 • Tel.: (361) 236-1105 • Telefax: (361) 236-1101
E-mail: info@emb.hu • Internet: <http://www.emb.hu>

**A MAGYAR
KODÁLY
TÁRSASÁG
HÍREI**

2012/3